...ССР Давлат китоб палатаси
Инв. №

Тошкент оқшоми

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 55 (8. 253) ◆ 1993 йил 29 март, душанба ◆ Нархи 5 сўм

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Бисмиллоҳир раҳмонир роҳийм
Ийди Рамазон муборак бўлсин!

Аллоҳ барча мўмин-мусулмонларга саодатли байрам сифатида ато қилган қутлуғ Ийд ал-Фитр билан Сизни муборакбод этаман.

Ғулом ИСҲОҚХОН,
Покистон Ислом Республикаси Президенти.

• Бозор иқтисодиёти ва ҳаёт

Жамоа шартномаси афзаллиги

Ҳозирги шароитдан келиб чиқиб, гоҳо ташкил бўлаётган турли уюшмаларнинг одамлар учун нафи борми ёки йўқми, деган саволнинг туғилиши табиий. Эҳтимол айримларининг мутлақо кераги йўқдир. Аммо корхоналардаги касаба уюшмаларининг фаолияти алоҳида ўрин тутиши, ишчилар ҳадеганда раҳбарга мурожаат этавермай, жуда кўп ишларни шу уюшма орқали ҳал этишлари ҳам аниқ.

Ўрта Осиё электр аппаратлари илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг касаба уюшмаси раиси Раиса Водовозова билан қилган суҳбатимиз фикримиз исботи бўла олади.

— Раиса Петровна, мана сизларнинг корхоналарингизда маъмурият билан жамоа шартномаси асосида иш юритилар экан. Бунинг афзаллик томони нимада?

— Агарда уюшмамизнинг нафи бўлмаганда кўп ишларимиз натижасиз қолиб кетиши мумкин эди. Бироқ, ҳозиргача бундай бўлгани йўқ. Шундан ҳам билса бўладики, уюшма беҳудага ишламаяпти. Корхонада касаба уюшмаси мавжуд экан, у энг аввало инсон омилини ўйлаши керак. Амалга оширилиши керак бўлган ишлар эса сўзсиз жамоа шартномаси асосида бўлгани маъқул. Чунки, меҳнат қилаётган ишчини уй-жой билан таъминлаш, ёш ихтирочиларнинг яратган янгилигини ишлаб чиқаришга жорий этиш, ишчилар фарзандларини боғчаларга жойлаштириш, тиббиёт хизмати ва дам олишга шароит яратиш ҳам касаба уюшмаларининг қандай фаолият кўрсатишига боғлиқ.

Энди шу вақтгача қилинган асосий ишлар ҳақида тўхталиб ўтадиган бўлсам, энг аввало соғломлаштириш мажмуининг қурилиши тугаганлигини ва бу қурилиш учун маъмурият томонидан маблағ ажратилганлиги фикримиз далилидир. Бу мажмуага 70 минг сўмлик миқдорида керакли анжомларни сотиб олишимиз керак. Ўтган вақт мобайнида уюшма жамғармасидан 15 минг 400 сўм турли спорт тадбирларини ўтказиш, 30 минг сўм пул эса буюмлар ва формалар олишга сарфланди.

— Нарх-навонинг ошиши сабабли кўпчилик кишилар дам олиш масаласи хусусида бош қотириб қоладиган бўлдилар. Корхонангизда ишчи-хизматчиларга меҳнат таътили пайтида дам олиш шароитларини яратиш борасида қандай ишлар қилиняпти?

— Бозор иқтисодиётига ўтишдаги маълум қийинчиликлар, тобора ошиб бораётган нарх-наво дам олиш масканлари йўлланмалари нархига ҳам ўз таъсирини кўрсатмай қолмади. Лекин йил бўйи астойдил тер тўкиб меҳнат қилган ишчиларимизнинг яхши дам олишлари учун шароитлар яратишга қўлдан келганча ҳаракат қилдик. Яъни, йўлланманинг маълум миқдори уюшмамиз томонидан тўланди. Лекин ҳозирги шароитдан келиб чиқиб одамлар ўзга республикаларда дам олишдан кўра Ўзбекистон ҳудудида ҳордиқ чиқаришни афзал кўрмоқалар. Шунинг учун ҳам дам олиш мавсумида ишчи-хизматчиларимизга санаторийларга 37 та, дам олиш оромгоҳларига эса 43 та туристик йўлланмалар берилди. Йўлланмани олган ишчиларнинг айримлари фақат дам олиш эмас, балки саломатликларини тиклаш мақсадида даволанишди ҳам. Даволанишга кетадиган харажат эса корхона ҳисобидан бўлди.

Касаба уюшмаси болалар муассасаларига ҳам диққат-эътиборни қаратмоқда. Ҳеч кимга сир эмаски, ҳар бир аёл болалари хотиржам бўлганидагина завқ билан унумли меҳнат қилади. Ҳозирги иқтисодий қийинчилик шароитлари пайтида боғчада тарбияланаётган ҳар бир боланинг бир кунлик овқатига 40 сўм сарфланаётган бўлса-да бунга ота-оналар томонидан 12 сўм тўланмоқда.

Гулзода МАМБЕТОВА.

ОЛИЙ ДАРАЖАДАГИ УЧРАШУВ

26 МАРТ куни Қозоғистоннинг Қизил Ўрда шаҳрида Марказий Осиё давлатлари бошлиқларининг учрашуви бўлди. Учрашувда Россия Федерациясининг вакиллари ҳам иштирок этдилар.

Учрашувда муҳокама этилган энг муҳим масалалардан бири Орол бўйида экологик вазиятни соғломлаштириш тўғрисидаги масала эди. Оролни сақлаш жамғармасини ташкил этиш тўғрисидаги давлатлараро битим имзоланди. Қозоғистон Президенти Н. Назарбоев ана шу жамғарманинг президенти этиб сайланди. Шунингдек, Бирлашган Миллатлар Ташкилотига махсус мурожаатнома қабул қилинди.

Шаҳар жамоатчилиги, меҳнат жамоалари ва ўқувчи-ёшлари вакилларининг митингида сўзга чиққан Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов Ўзбекистон Орол бўйи муаммоларини ҳал қилиш учун қўлдан келган барча имкониятларни ишга солади, деб айтди.

Қизил Ўрдадаги марказий майдонлардан бирида учрашув қатнашчилари дарахт кўчатларини ўтқаздилар. Марказий Осиё давлатларининг раҳбарлари Қизил Ўрда фахрий фуқароси унвонига сазовор бўлдилар.

Шу куни Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов бошчилигидаги Ўзбекистон Республикасининг делегацияси Тошкентга қайтиб келди.

• Суратли ахборот

ХАЛҚАРО КЎРГАЗМА

ҚИШЛОҚ хўжалик маҳсулотларини юксак унум билан ишлаш технологияси муаммоларига бағишланган халқаро кўргазма «Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари —93» деб аталади. Бу кўргазма куни кеча Ўзбекистон Республикаси ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги қошидаги «Ўзэкспортмарказ» республика технологик ҳисоблаш марказида очилди.

Шу кунларда кўргазма кишилар билан жуда гавжум бўлмоқда. Шуни айтиш кераки, қишлоқ хўжалик фанлари академияси, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг генетика институти, «Ал-Қаюм» фирмаси ҳамда «Ўзэкспортмарказ» республика технологик ҳисоблаш маркази ушбу кўргазмани уюштириш ташаббускорлари бўлдилар.

Кўргазмани ташкил этишдан кўзда тутилган асосий мақсад ўзбек ва хорижий мамлакатлар ишбилармонлари вакиллари билан алоқалар ўрнатиш, савдо, иқтисодий ҳамда илмий-техникавий алоқаларни кенгайтириш, шунингдек, экспортни тараққий эттиришдан иборатдир.

Австрия, Германия, Франция, Италия, Польша, Венгрия, Қозоғистон ва Ўзбекистоннинг 22 фирмаси вакиллари ушбу кўргазмага бозорни тўкин-сочин қиладиган турли-туман озиқ-овқат маҳсулотларини кўргазмага қўйганлар. Булар технологик линиялар, озиқ-овқат саноатини ёғ-мой, нонвойлик, гўшт, қуйиш ва уни қадоқлаш тармоқларига техник хизмат кўрсатишга мўлжалланган жиҳозлар, кукун қилинган ва суюқ маҳсулотларни қадоқлашга мўлжалланган комплект линиялар ва жиҳозлар, шунингдек, кимё саноати, сув хўжалиги, қурилиш материаллари ва бошқа жиҳозлар бу ерда намойиш этилмоқда.

«Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари — 93» кўргазмаси ўз ишини 31 мартга қадар давом эттиради.

Саид БОБОЕВ.

СУРАТЛАРДА: «Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари — 93» халқаро кўргазмасидан лавҳалар.

ЯНГИ ГИЁҲШАРБАТХОНА

ТОШКЕНТ трактор заводининг янги тиббиёт бўлими қошида гиёҳшарбатхона ишга тушди. Бу ерда турли касаллик билан оғриган беморлар саҳий заминимизда ўсадиган шифобахш ўсимликлардан тайёрланган дамламаларни ичиб, шифо олишлари мумкин. Шунингдек, тиббиёт ходимларидан бемалол қайси гиёҳ қандай касалликка дори эканлиги тўғрисидаги маслаҳатларни сўрашлари ва мавжуд доривор ўсимликлардан сотиб олишлари ҳам мумкин.

Гули АБДУЛЛАЕВА.

ҚЎШ ШОДИЁНА

27 МАРТ куни эрта тонгдан карнай-сурнай садоси Мирзо Улуғбек туманидаги Улуғбек шаҳарчаси аҳлини шу шаҳарча марказига чорлади. Бир зумда қўлига гул кўтариб олган жажжилар ҳамда байрам либосидаги ёшу қари буюк алломага ўрнатилган ёдгорлик атрофига тўпланишди.

Эрталаб соат 10. Улуғбек хиёбонидаги аллома бюстини очишга бағишланган шодиёна бўлди. Уни очган шаҳарча ҳокими Абдумуталлиб Абдуллаев шундай деди:

— Бугун сизлар билан буюк алломамиз шарафига ўрнатилган ёдгорликни очиш билан бирга 12 нафар шаҳарчамиз фарзандининг суннат тўйига ҳам таклиф этамиз. Шунингдек, нуроний отахонларимиз учун бунёд этилган чойхонамизни ҳам шу шарафли кунда очамиз. Наврўзимиз қўшалоқ шодиёналар билан кириб келди.

Митингда сўзга чиққан туман ҳокими Ш. Мирзиёев, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Президенти М. Салоҳиддинов, республика «Маҳалла» хайрия жамғармаси раисининг ўринбосари Н. Абдуллаев, «Наврўз» жамғармаси раиси Д. Ёқубов, М. Улуғбек тумани маҳаллалар кенгаши раиси С. Оқмирзаевлар йиғилганларни қўш шодиёна билан қутладилар.

Туман ҳокимлигидан шаҳарчани ободонлаштиришга 500 минг сўм, чойхонага ўнта сўри, суннат тўйи бўлаётган 12 нафар бола хонадонига 10 минг сўмдан ёрдам пули берилган бўлса, «Наврўз» жамғармаси Улуғбек шаҳарчасига 100 минг сўм моддий ёрдам билан бирга ҳар бир бола номига 10 минг сўмдан пул ўтказадиган бўлди. Республика «Маҳалла» хайрия жамғармасидан шаҳарчада яшовчи Жамила Рўзиева ва Қурбонбека Магадеева хонадонига 5 минг сўмдан ёрдам берилди.

Бир сўз билан айтганда эрта тонгдан то шомгача шодиёналар давом этди.

Эргаш ТЕМИРОВ.

СУРАТЛАРДА: шаҳарчадаги байрам тантаналари.

Андрей Пишненко суратлари.

ҚАМРОВИ КЕНГ НАШР

БИР ярим йилдирки, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси нашриётида «Кимё ва фармация» номли илмий журнал чиқарилмоқда.

1991 йилнинг ноябрь ойида Ўзбекистон Республикаси давлат матбуот комитети томонидан рўйхатга олинган ушбу нашр дорихоналарда, кимё-фармацевтика корхоналарида ишлаётган барча муҳандис, иқтисодчи, набототчиларга мўлжалланган бўлиб, у юртимизда фармация фанини янги поғонага кўтариш, дори ишлаб чиқариш саноатини барпо этиш, аҳоли ва тиббиёт муассасаларини дори-дармон билан таъминлашни йўлга қўйиш учун кураш олиб бориш, шунингдек буюк доришунос алломалар, фармация фанининг тарихи, унинг ривожига катта ҳисса қўшган ўзбекистонлик олимлар ҳаёти ва фаолияти ҳақида кенг равишда маълумот бериш каби мақсадларни ўз олдига қўйганди ва уларни айни кунларда муваффақият билан амалга оширмоқда.

«Кимё ва фармация» 56 йиллик тарихга эга бўлган Тошкент фармацевтика институти, 4 мингдан ортиқ дорихоналарга бошчилик қилувчи республика «Фармация» ва «Ўзкимёфарм» ишлаб чиқариш бирлашмалари, Ўзбекистон фармацевтлар уюшмаси, доришуносликка дахлдор бўлган ўнлаб илм масканларининг амалдаги биринчи махсус журнали эканлиги билан ҳам қимматлидир.

Шавкат ЗОКИРОВ.

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

● Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов Франциянинг бир гуруҳ етакчи журналистларини қабул қилди.

● «Ўзбекбирлашув» кенгашининг Тошкентда бўлиб ўтган йиғилишида матлубот кооперациясининг ишини такомиллаштириш соҳасидаги вазифалар муҳокама этилди.

● Тошкентда йилига 80 миллион ғишт ишлаб чиқариш қувватига эга бўладиган янги заводда машина-ускуналар ўрнатила бошланди.

● Шаҳрисабзда Хитойнинг Урумчи халқаро иқтисодий ҳамкорлик компанияси билан қўшма корхона очиш юзасидан шартнома имзоланди. Шаҳар маҳаллий саноат мажмуи қошида иш бошлайдиган бу корхонада йилига 300 минг жуфт пойабзал ишлаб чиқариш мўлжалланмоқда.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Кеча Россия халқ депутатларининг навбатдан ташқари IX съездида Президент Борис Ельцин ва Олий Кенгаш раиси Руслан Хасбулатовни лавозимларидан четлаштириш масаласи юзасидан яширин овоз бериш бўлиб ўтди. Лекин овоз бериш натижаларига кўра Борис Ельцин ҳам, Руслан Хасбулатов ҳам ўз лавозимларида қолдилар.

● Бугун Қозоғистоннинг Оқмол шаҳрида Ҳамдўстлик давлатлари, Болтиқбўйи ҳамда Кавказорти мамлакатлари қишлоқ хўжалик вазирларининг кенгаши очилади. Унда ягона қишлоқ хўжалик бозорини вужудга келтириш масаласини муҳокама этиш мўлжалланмоқда.

● Грузия билан Абхазия ўртасидаги қуролли можаро ғоят кескинлашиб кетди. Ҳар икки томондан кўплаб қурбонлар ҳақида маълумотлар олиняпти.

● Россия Президенти Шимолий Осетия ва Ингушистоннинг айрим жойларида фавқулодда ҳолат жорий этди.

● Украина ёнилғи етишмаслиги сабабли атом энергетикасини ривожлантиришни мўлжаллаяпти. Запорожье ва Ровен атом электр станциялари уч реакторини яна ишга тушириш режаланмоқда.

● Украина Президенти Леонид Кравчук Украина фашист босқинчиларидан озод этилганлигининг 50 йиллигини байрам қилиш тўғрисида фармон чиқарди. Бу сана 1994 йил 8 октябрь куни нишонланади.

● Россия Бош вазирининг ўринбосари Георгий Хижа кўмир нархи оширилиши мумкинлигини айтди.

● Россия чегарачилари Озарбайжондан олиб чиқиб кетила бошланди.

ХОРИЖДА

● Япония ҳукумати Токиода шу йил июль ойида бўлиб ўтадиган етти тараққий этган давлат раҳбарларининг кенгашига Россия Президенти Борис Ельциннни расман таклиф этди.

● «Покистон интернешнл эйрлайнз» авиакомпанияси Пешавор—Тошкент рейсини очишга қарор қилди. Бу йўналишда ҳафтада бир марта «Боинг—737» самолётлари учади.

● Ўз вақтида ватанларини тарк этган олти миллион афғон қочоқларидан 2 миллиони юртига қайтиб келди. Уларнинг 1 миллион 800 нафари Покистондан, қолганлари Эрондан қайтиб келишди.

● Россия ташқи ишлар вазири А. Козиревнинг Эронга расмий ташрифи бошланди.

● АҚШ мудофаа вазирлиги шу йил сентябрь ойидан бошланадиган янги молия йилида Пентагон сарф-харажатларига 263,4 миллиард доллар маблағ ажратилишини сўраяпти. Бу аввал режаланганидан 9,6 миллиард доллар камдир.

● Собиқ Югославияда бир-бирига қарши турган кучлар 28 март тушдан бошлаб ўт очишни тўхтатишга келишдилар.

● Жазоир Эрон билан дипломатик алоқаларини узди ва Судандан ўз элчисини чақириб олди. Бу икки давлат Жазоир ички ишларига аралашишда айбланмоқда.

● Ҳар йили Италияда ичкиликбозлик оқибатида 20 минг киши ҳалок бўлаётган экан.

● Франция ва Америка олимлари Ойда америкалик астронавтлар ўрнатган лазер нур қайтаргичлари орқали Ердан Ойгача бўлган масофани аниқ ҳисоблаб чиқдилар. Бу масофа 384 минг 400 километрни ташкил этар экан.

ИНСТИТУТДА ХАЛҚ ТЕАТРИ

ТОШКЕНТ кимё-технология институтида талабаларнинг маънавий ва эстетик камолоти йўлида ҳам ибратли ишлар олиб борилмоқда. Бундай хайрли маърифий тадбирларни амалга оширишда йирик театрлар олий ўқув юртига яқиндан амалий ёрдам кўрсатмоқда.

Институтнинг Аброр Ҳидоятов номли ёшлар драма театри билан алоқаси ҳам яхши натижалар бермоқда. Яқинда ушбу санъат кошонасида учрашув кечаси бўлиб ўтди. Бу жонли мулоқотда театрнинг етакчи актёрлари санъат аҳлининг ижодий режалари ҳақида гапириб бердилар. Улар ижросида кўрсатилган томоша талабаларга манзур бўлди.

Шу учрашув чоғида олий ўқув юртида халқ театрини очиш режалари белгиланди. А. Ҳидоятов номли театр ушбу ижодий гуруҳни ташкил этишга бош-қош бўлади.

Воҳид ВАЛИЕВ.

• Футбол

БИРИНЧИ УЧРАШУВ, БИРИНЧИ ҲАЯЖОН

26 МАРТ куни эрта тонгданоқ нурлари ҳали унчалар кучли бўлмасада, лекин ҳузурбахш қуёш чарақлаб чиқа бошлади, гўё ичимизда чироқ ёнгандек бўлди. Чунки шу куни футбол бўйича Ўзбекистон миллий чемпионати ўйинлари бошланиши керак эди-да.

Шу кунни орзиқиб кутган ишқибозлар иккинчи футбол чемпионатининг очилиши, унинг биринчи учрашуви соат 17 га белгиланган бўлишига қарамай «Пахтакор» Марказий ўйингоҳи томон оқиб кела бошлади. Карнай-сурнай наволари, дасталарнинг шўх яллалари юракларни янада орзиқтирарди. Ва ниҳоят белгиланган вақтда «Пахтакор» ва Самарқанднинг «Динамо» жамоалари саф тортдилар. Чўғдай ловуллаб турган гилам устига Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов, Тошкент шаҳар Ҳокими А. Фозилбеков, Ўзбекистон Республикаси жисмоний тарбия ва спорт давлат комитети раиси С. Рўзиев чиқиб бордилар. Ўзбекистон Республикаси футбол федерациясининг президенти Абдулҳошим Муталов табрик нутқи сўзлади.

Ҳар икки жамоа сардорлари Фарҳод Магаметов ва Эркин Воҳидовлар миллий чемпионат байроғини кўтаргач, мавсумнинг илк учрашуви бошланди. Бутун ўйин давомида устунликни қўлдан бермаган пахтакорчилар мухлисларни шод этиб 2:0 ҳисобида ғолиб чиқдилар. Тўпларни 5 ва 53-дақиқаларда Николай Ширшов ва Валерий Кечиновлар киритдилар.

Учрашув тугагач ҳар икки жамоа мураббийсидан ўйин таассуротлари билан ўртоқлашишни илтимос қилдик.

◎ Баҳодир ИБРОҲИМОВ, «Пахтакор» жамоасининг бош мураббийси:

— Йигитларимнинг ўйинидан кўнглим тўлди. Эътибор берган бўлсангиз, ўйин давомида бирорта ҳам пахтакорчи огоҳлантириш олмади. Бу йил биз бутун мавсум давомида темир интизомни фаолиятимиз мезони қилиб олмоқчимиз.

◎ Рустам ИСТАМОВ, «Динамо» жамоаси бош мураббийси:

— Бугунги мағлубиятни қонуний бир ҳол деб қабул қилдик. Чунки иқтисодий аҳволимизнинг ёмонлиги бизга панд беряпти. Лекин умид қиламизки иккинчи даврагача ўзимизни анча тиклаб оламиз.

Шуҳрат АРМОН.

Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги машинасозлиги ишлаб чиқариш бирлашмасининг жамоаси Валентина Сергеенкони кекса ишчи сифатида яхши ҳурмат қилишади. Ҳозир корхонада Сергеенко авлодининг катта бир сулоласи меҳнат қилмоқда. Бугунги кунда ушбу оила аъзоларининг умумий меҳнат жамғармалари ҳисоблаб чиқилса 160 йилни ташкил этар экан.

СУРАТДА: Валентина Сергеенко.

Андрей Пишненко сурати.

* *Ҳамшаҳарларимиз*

ОТАНИНГ ОҚ ФОТИҲАСИ

1926 ЙИЛ... Тошкентда кўчаларни ёритадиган керосин лампаларни электр чироқларга алмаштириш ишлари бошланди. Шаҳримизнинг «Отчопар» маҳалласида истиқомат қилувчи қўли гул дурадгор, ажойиб маҳорати туфайли халқ орасида «уста» номини олган Обид ака ҳам ўйлаб ўтирмай Тошкент ободонлаштириш бошқармасининг шаҳарни ёритиш тармоқлари соҳасида биринчи ўзбек электр монтёри сифатида фаолият бошлади. Бўш вақтларида эса ўзининг севган касби устачилик билан шуғулланарди.

Обид ака кўпинча тўнғич ўғли Носиржонни ўзи билан ишга олиб борар, зийрак ва зеҳни ўткир ўғил ота ҳунарини эгаллашга астойдил қизиқиб қолганди. «Ота касбини давом эттирган ўғил ҳеч қачон кам бўлмайди», деганларидек ўрта мактабни битиргач Носиржон қурилиш соҳасидаги техникумга ўқишга киради. Илк фаолиятини эса 1956 йили «Пахтакор» ўйингоҳи қурилишидан бошлади. Бунёдкорларнинг ишга масъулияти, жонбозлик билан меҳнат қилишлари сабабли, нисбатан тез муддат ичида ўйингоҳ аъло даражада битказилиб фойдаланишга топширилди.

Фаолиятини отасининг оқ фотиҳаси билан бошлаган Носиржон ҳам қаерга бормасин ўзининг ишга ёндошуви билан ҳурмат ва эътиборга сазовор бўларди. Кимёгарлар шаҳри Чирчиқдаги саноат корхоналари ҳамда «Қибрай» сув канали қуришда меҳнат қилгач, у Тошкентга қайтиб асбобсозлик заводида аввал нормаловчи касбида ишлади, сўнг эса капитал қурилиш бўлимининг бошлиғи сифатида завод ўйингоҳи, ён-атрофдаги турар жой бинолари, умумий ётоқхоналар, поликлиникаларнинг қад кўтаришида бошчилик қилди. 1959 йилдан Тошкент шаҳар қурилиш бошқармасига қарашли 159-трестнинг 2-бошқармасига йўлланма билан келиб Семашко номидаги курортология ва физиотерапия институти, алоқа институти, Тошкент сув заводи, 96-мактабни қуришда катта ҳисса қўшди.

1966 йилги Тошкентдаги даҳшатли зилзила оқибатида шаҳримизда минглаб аҳоли уй-жойлари, маъмурий бинолар, турли иншоотлар вайрон бўлди.

— Ер қимирлагандан сўнг, — дейди ўша пайтларни эслаб Носир ака, — тезлик билан шаҳарни қайта бунёд этиш ишлари авж олиб кетди. Тошкент жамолини тиклашга кўплаб қурувчилар отланди. Мен ўшанда Тошкент қурилиш бош бошқармаси партия комитетининг котиби сифатида шаҳарни тиклашга келган қурувчилар билан бирга ишлаганман. Иш маромида узилишлар бўлмаслиги учун барча шарт-шароитларни яратиб беришга ҳаракат қилганмиз. Шаҳарни қайта тиклашнинг асосий ишлари 1968 йилга қадар давом этиб, кўплар қатори бу жараёнга ўз ҳиссамни қўшганимдан ҳамон фахрланаман.

Ҳақиқатан ҳам пойтахтимизнинг Шарқ машъали сифатида яшнаб, ҳозирги қиёфага келишига ўша пайтларда асос солинган эди. Носир аканинг ҳам Тошкентни қайта бунёд этишдаги катта ташкилотчилик фаолияти, амалга оширилган ишларнинг юксак самараси беиз кетмади. У фахрий ёрлиқлар, «Тошкент бинокори» кўкрак нишони билан тақдирланди.

1970 йили республика савдо вазирининг қурилиш бўйича ўринбосари вазифасида иш бошлаган Н. Зокиров раҳбарлигида 9 йил ичида жуда кўп савдо иншоотлари қад кўтарди. Ўзбекистоннинг 50 йиллик тантаналарига қуриб битказилган «Зарафшон» ресторани, Бош ва Марказий универсал магазинлар, Юнусобод даҳасидаги Ўзбекистон бўйича илк бор фаолият бошлаган универсам биноси, янги муҳандислик-конструкторлик лойиҳаси асосида қурилган, бир вақтнинг ўзида 40 минг тонна маҳсулот сақланадиган сабзавот-мева омбори, 2, 3, 4-комбинатлар, музқаймоқ фабрикаси — булар ўша пайтларда бажарилган бунёдкорлик ишларининг бир шингили холос.

1979 йилда Бутуниттифоқ газ саноати тизимида давр тақозоси билан «Союзузбекгазпром» Ўзбекистон газ саноати бирлашмаси ташкил этилади. Яхши мутахассис ҳамма ерда керак, деганларидай унинг бошлиғи муовини вазифасида иш бошлаган Носир ака фаолиятининг янги қирралари очила бошлади. Олдинда бу бошқармада хизмат қиладиган 40—42 минг ходимнинг малакасини ошириш, ходимларни жой-жойига қўйиш, янги мутахассислар, миллий муҳандис-техник ходимлар тайёрлаш билан бирга газчилар учун турар жой, умумий овқатланиш корхоналари, мактаблар, касалхоналар, хуллас ишчи жамоаларни таъминлаш учун зарур бўлган барча объектларни қуриш ишларини ташкил этиш каби мураккаб масалалар турарди. Шу вақтдан бошлаб ўлкамизда газ саноати жадал ривожлана бошлади. Қисқа вақт ичида газчилар шаҳарлари — Муборак, Газли, Когон, Қарши, Пролетарободлар бунёд этилиб, республикамизда очилаётган янги-янги газ конлари ўзлаштирилди ва истеъмолчиларга етказилди.

Носир ака ҳаётида унинг «Узбекгазификация» республикани газлаштириш бўйича махсус қурилиш-монтаж трестига раҳбарлик қилган 1985—88 йиллар ҳам самарали кечди. Бу вақт ичида Ўзбекистон аҳолисини табиий газ билан таъминлаш, соҳа қурилиш ташкилотларининг қувватини ошириш бўйича катта ҳажмдаги ишлар амалга оширилди.

1988 йил мазкур трест билан вилоят газ хўжаликлари бирлаштирилиб, «Ўзбекгаз» ишлаб чиқариш бирлашмаси ташкил қилинди. Н. Зокиров бирлашма бош директорининг қурилиш, газлаштириш ишлари бўйича муовини этиб тайинлангач яна қайноқ ҳаёт ичига шўнғиб кетди. Қишлоқларимизни газ билан таъминлаш учун 1990—92 йилларга мўлжалланган махсус дастурнинг ишлаб чиқилиши қишлоқларимизда ҳаёт тарзини кўтаришда, захматкаш деҳқонларимиз учун катта қулайликлар яратишда муҳим роль ўйнади. Ушбу дастурга асосан уч йил ичида режада белгиланган 10452 километр ўрнига 11329 километр газ тармоқлари қуриб битказилди. Шундан 9027 километри қишлоқ аҳолиси учун фойдаланишга топширилди. Бу муддатда «Ўзбекгаз» бирлашмаси томонидан жами 319 минг хонадон газлаштирилган бўлса, шунинг 210 минги қишлоқлардаги оилаларга тўғри келади. Бошқача қилиб айтадиган бўлсак, ўтган ўттиз йил ичида Республикамизда газлаштириш даражаси 17,6 фоизни ташкил этган бўлса, 1990—92 йиллар орасида бу кўрсаткич Президентимиз Ислом Каримовнинг эътибори, ҳар томонлама ёрдами билан яна 7,1 фоизга кўтарилганлиги нақадар кенг кўламли ишлар амалга оширилаётганлигидан далолат беради.

— Эркин бозор муносабатларига ўтиш даври қийинчиликларини қандай енгаяпсизлар? — сўраймиз Носир акадан.

— Дарҳақиқат, янги иқтисодий шароитлар тақозоси билан газ ускуналарининг нархлари ҳам сезиларли даражада ошганлиги бирмунча қийинчиликлар туғдирмоқда. Шунинг учун биз аввало халқимиз оғирини енгил қилиш мақсадида қишлоқ жойларда суюлтирилган газда ишлайдиган газ плиталарини таъмирлаб табиий газга мослаяпмиз. Бундан ташқари заводлар билан мунтазам алоқада бўлиб ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг таннархини камайтириш бўйича иш олиб боряпмиз. Шу билан бирга аҳоли эҳтиёжларидан келиб чиққан ҳолда давлат ва жамоа хўжаликлари, маҳаллий ҳокимиятлар, саноат корхоналарининг раҳбарлари билан келишилган ҳолда газлаштириш ишларининг хўжаликлар ҳисобидан бажариш тажрибасини қўллаяпмиз. Ҳозирги вақтда Республикани газлаштириш Дастурининг 1993—95 йилларга мўлжалланган иккинчи босқичини тайёрлаяпмиз.

Кўпинча бахт нимада, деган ўйга толамиз. Бизнингча Носир ака ҳаётда чинакам бахти кулган инсонлардан. Бир умр севган касбини ардоқлаш, бутун иқтидору имкониятини эл-юрт равнақи йўлида сарфлаш, халқ ардоғида бўлишнинг ўзи катта бахт. Ўзининг 60 баҳорини қаршилаётган Н. Зокиров ҳаёти мобайнида гўзал пойтахтимизнинг Шарқ дурдонаси сифатида юз очиб гул-гул яшнашига, хонадонларимизнинг «зангори олов» билан таъминланишига муносиб ҳиссасини қўшди ва у ҳамон эл хизматида.

Дилшод ИСРОИЛОВ.

* *Соғлом авлод учун*

ОНАЛАР ВА БОЛАЛАРНИ ЎЙЛАБ

● Республикамизда оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, ўсиб келаётган ёш авлоднинг саломатлигини мустаҳкамлаш, уни маънавий ҳамда жисмонан етук қилиб тарбиялаш мақсадида Президентимиз Фармонига кўра «Соғлом авлод учун» орденининг таъсис қилиниши бутун жамоатчилик, шунингдек тиббиёт ходимлари томонидан зўр мамнуният билан кутиб олинди. Мухбиримиз Республика ташхис марказининг директори, тиббиёт фанлари номзоди Дилфуза ҒУЛОМОВА билан суҳбатлашди.

— Дилфуза Ғуломовна, «Соғлом авлод учун» орденининг таъсис этилгани республикамиз ҳаётида муҳим воқеа бўлди. Шундай эмасми?

— Собиқ Иттифоқ даврида республикамиз ҳамма жиҳатлар бўйича, қардошлар қатори марказга бўйсунарди. Бу республикамизни моддий жиҳатдан, шу билан бир қаторда маънавий таназзулга олиб келди. Сўнгги 5-6 йил ичида халқимизнинг саломатлик даражаси анча ёмонлашди. Тиббиёт муассасалари тизимининг халққа хизмат кўрсатиши орқада қолди. Бошқа соҳалар каби тиббиётда ҳам катта муаммолар кўндаланг бўлди.

Эндиликда республикамиз ўз мустақиллигини қўлга киритиб, ривожланиш сари одимламоқда. Хўш, ватанимизнинг гуллаб-яшнаши, чирой очиши, халқаро майдонда нуфузли давлатлар қаторига чиқиши миллатимизни асрлар оша яшаши кимга боғлиқ? Бугунги ўзгаришларнинг асосини эртага ким давом эттиради?

Шу пайтгача бола саломатлигига эътибор беришни бола дунёга келгандан кейин бошлаганмиз. Кузатишлар шуни кўрсатдики, бола саломатлигини онанинг қорнидалигидан бошлашимиз керак. Бунга биз тайёрмиз, ҳамма имкониятлар бор. Шу ўринда бир далилни келтириб ўтишни лозим топардим. Икки йиллик тиббиёт кўриги дастури бўйича аёлларимизда текшириш ўтказганимизда, республикада кўзи ёриш ёшида турли касалликларга учраган аёллар 67 фоизни, умуман бошқа касалликлар бўйича 47 фоизни ташкил қилади. Демак, зурриёд қолдирувчи аёлларимизнинг ярмидан кўпи носоғлом. Бундай аёллар қандай қилиб соғлом бола туғиши мумкин? Шунинг учун биринчи навбатда оналаримиз саломатлигини кескин муҳофаза қилишимиз керак. Бу ўринда ҳурматли Президентимизнинг ташаббуслари билан таъсис қилинган мустақил республикамизнинг биринчи ордени жамиятимиз олдидаги энг муҳим муаммони амалга оширишда жуда катта аҳамиятга эга деб ўйлайман.

— Шуниси ҳам диққатга сазоворки, бундай мукофот жорий этилиши билан бирга ушбу йилни «Она сути билан парвариш қилишни ҳимоялаш йили» деб эълон қилинди. Бунинг асосий сабаби нимада?

— Президентимиз бу йилни «Она сути билан парваришлашни ҳимоя қилиш йили» деб эълон қилдилар. Шахсан мен бундан жуда қувондим. Нега дейсизми? Мутахассис сифатида бу борада кўпни кўрганман. Шу пайтгача туғруқхоналарда бола туғилгач, онасига 12-14 соатдан кейин эмизишга берилларди. Ҳозир ҳам кўп жойларда шу иш услуби мавжуд. Чақалоққа эса бу даврда туғруқхоналардаги барча туққан оналарнинг ортиқча сутлари бериларди. Бу наслнинг бирмунча бузилишига олиб келиши аниқ. Ваҳоланки, тиббиёт тажрибалари шуни кўрсатадики, она кўзи ёригандан кейин 20 дақиқа ва ундан ортиқроқ вақт ўтгач боласини эмизиши мумкин. Бунинг аҳамияти катта. Чунки туғилишидан кейинги она сути қарияларимиз ибораси билан айтганда меҳрни беради. Бола олти ойга тўлгунча фақат она сути билан ўсиши керак. Ота-боболаримиз шундай қилганлар. Она сутига тўйган болалар соғлом, бақувват бўлиш билан бирга уларда авлоддан авлодга ўтиб келаётган инсоний фазилатларимиз ҳам шаклланиб боради.

— «Соғлом авлод учун» орденининг таъсис қилиниши тиббиёт ходимларининг зиммасига қандай масъулиятлар юклади?

— Гарчанд оналар ва болалар саломатлигини сақлашда тиббиёт ходимлари етакчилик вазифасини ўтасаларда турли жамоат ва давлат тузилмалари зиммасига муҳим масъулиятни юклайди. Чунки қиз бола, турмушга чиқиб она бўлгунча қанча вақт бор. Шу давр ичида, унинг атрофидагилар тўғри тарбия олиб боришлари керак. Мактабданоқ бу тарбия уларнинг онгларига сингдирилиши лозим. Ҳар қандай аёл она бўлиш, зурриёд қолдириш иштиёқи билан яшайди. Ўзларининг соғлиғини иккинчи даражага қўйиб бола кўришга ҳаракат қиладилар. Бундай бўлиши табиий. Лекин, улар ўзидан туғиладиган фарзанднинг саломатлиги ҳақида даставвал ўйлашлари лозим. Бизга аёлларнинг уч тоифаси мурожаат қилишади. Булар насл берувчи соғлом аёллар, иккинчиси турли касалликларга чалинган, тузалса туғиши мумкин бўлган аёллар ва туғма юрак хасталикларига чалинган, яъни туғиши мумкин бўлмаган аёллар. Уларнинг ўртасида қанча тушунтириш ишларини олиб бормайлик, бу масалани ҳал қилишда муаммолар кўндаланг бўлмоқда. Шунинг учун она ва боланинг соғлиғини ҳимоя қилишга бутун жамоатчилик жалб этилиши керак. Шу ўринда энг аввало халқимизнинг санитария маданиятини кўтаришимиз мақсадга мувофиқдир. Шундагина биз соғлом авлодни етиштириб бера оламиз.

— Бу борада сиз раҳбарлик қилаётган Республика ташхис маркази қандай ишларни амалга оширмоқда?

— Маълумки, бизнинг ташхис марказимиз турли касалликларни айтиб бера оладиган, хорижий ноёб тиббиёт асбоблари билан жиҳозланган муассасадир. Оналаримизга кўрсатилган жиддий эътибор туфайли ҳозирги пайтда марказ ҳам аниқ режаларни ишлаб чиқди. Шунга биноан оналарни кенг миқёсда тиббиёт кўригидан ўтказиб, уларнинг зурриёд бериш лаёқатлилиги даражасини аниқлаш ва даволанишга тавсия қилиш биринчи галдаги вазифамиздир. Сир эмас, тиббиёт соҳасида билим ва тажриба даражаси турлича бўлган баъзи бир мутахассисларнинг оналар касалликлари бўйича бераётган кўрсатмалари туфайли ҳам носоғлом болалар туғилмоқда. Масалан, бир аёлга умуман фарзанд кўриш мумкин эмас эди. Лекин у ҳаётнинг мазмуни ўзининг жамиятга кераклигини фақатгина зурриёд қолдиришда деб билади, шифокорга ялиниб-ёлворади.* Балки шифокор кўнгилчанлик қилган ёки ўша аёлга тушунтира олмаган бўлиши мумкин. Аёл туғади. Лекин ўзи ҳаётдан кўз юмади. Бунга ўхшаш ҳодисалар жуда кўп бўлган.

Очиқ айтиш керак, республикамизда болалар уйи, майиб бўлган болалар интернати ҳам борган сари кўпаймоқда. Тўғри, республикамиз бундай фарзандларни ташлаб қўймайди. Уларга ғамхўрлик қилади. Биз ана шундай ҳолларнинг олдини олишимиз керак. Оналар ва болалар саломатлигини муҳофаза қилишга марказ ходимлари бўлғуси оналаримизнинг касалликларини аниқлаш ва уларни даволаш билан ҳисса қўшади.

Суҳбатдош Назира СОДИҚОВА.

* *Нуқтаи назар*

СЎЗ ДАРЁСИ МАВЖЛАРИ

ХАЛҚИМИЗНИНГ тафаккури ва турмушида бугунги кунда юз бераётган миллий уйғониш жараёни, республикамиздаги маънавий-маданий ўзгаришлар силсиласида ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганлиги алоҳида муҳим ўрин тутади. Ўзбек тили мисоли «сўз майдони»га тушиб, «садоқатли хизматкордек» юмушга киришиб кетди. Тилимиз луғатини тартибга солиш, сўз мулки минтақаларидан «ўзбакий сўз» (Икром Отамурод) излаб, уни «қайлиқ сайлагандай севиб сайлаш» (Асқад Мухтор) ҳисобига нутқ амалиётини қайта маромлаштириш учун улкан имконият юзага келди. Она тил, она сўз равнақи ҳақида ошкора қайғуриш жамоатчиликнинг оғриқли ва фахрли ишига айланиб қолди.

Айни пайтда бу жараён осон кечаётгани йўқ. Сувради ва сийрати бегона атамалар ўрнига ўзбекона муқобилларини излаш, борларини саралаб истеъмолга киритиш, янгидан ясаш — ижод қилиш жараёнида ғайриодатий қўлланишлар ҳам, тасодифий, ноодатий ясалмалар ҳам юзага келмоқда, сўз танлаш ва сўз ясашда маром ва маромсизлик вазияти рақобати фаоллашди. Матбуот тилида мелиса (милиция) ва миршаб, суд ва қози, даллол — брокер, сармоядор — бизнесмен каби муқобил атамалар, сарсухан, ойнасўз, рукн (рубрика), тегара, даҳа, депара, ноҳия, туман, музофот, вилоят сингари сўз «гербарийлари» синовдан ўтказиляпти. Олийгоҳ, билимгоҳ, илмгоҳ, минбаргоҳ, қазилмагоҳ (забой), ишгоҳ, (завод), дармонгоҳ (здравница), томошагоҳ, машқгоҳ, намойишгоҳ, тарихгоҳ, ҳужжатгоҳ ёки газушлагич, қиздиргич, совутгич, шамоллатгич, иситгич, илитгич, ўзиёзгич, текширгич, ўзиқортқич, маромлагич (стабилизатор), тўплагич (аккумулятор) тоифасидаги ясалмалар тизими юзага келди. Бу хил ясалма ва қўлланишларнинг маълум қисми ҳозирнинг ўзидаёқ тил амалиёти синовидан ўта олмай, нутқнинг ғайриодатий, тасодифий унсурларига айланиб қолди. Айни пайтда кўзбахшилик (фокус) ўзиёзарқалам (ёки ручка), парронвертолет, тикучар (вертолёт), тагзамин (фон), тагзаминли (фундаментал) тадқиқот, яккахон таҳлил (монография), яккатуғма (ёлғиз) бола, қарзтилхат (вексель), шарофнома (гимн) қабилидаги ясалмалар, қалам аҳлининг шахсий-матний ятариқлари пайдо бўлди. (танқид қилиш), ташкилланган (ташкил этилган), суғурталаш (суғурта қилиш), поёнлаш, ниҳоялаш, тахтлаш сингари ясалишлар кўпайиб кетди. Бундай ясалишларнинг юзага келишига она тили ҳақидаги билиму тасаввурларимизнинг торлиги, нутқ маданияти ва маромлари талабига эътиборсизлигимиз ҳам сабаб. Бунда бирор тушунчани англатиш учун икки ва ундан ортиқ муодил сўзлар, ясалмалар қўлланяпти. Масалан, «хусусийлаштириш» (приватизация) ўрнида шахсийлаштириш, жузъийлаштириш ясалмалари ҳам анчагина ишлатилди. «Система» ўрнида ҳануз тузум, тузик, тизим сўзлари ишлатилмоқда. Улардан эса тузумлаш (системалаш), тузумлаштириш, тизимлаш, тузама ясалмалари юзага келмоқда. Шунингдек, «колхоз», «совхоз» атамалари «жамоа хўжалиги», «шўро, давлат хўжалиги» ифодалари билан алмаштирилди. Улардан эса жамоа хўжалигилаштириш каби сунъий ясалмалар юзага келди. Баъзилар эса «автомат» сўзига ўзкор, «автоматлаштириш» ўзкорлаштириш ясалмаларини муодил сифатида тавсия этдилар. Вулқонлаш (вулканизация), галванлаштириш (гальванизация), ғайратлаш (зарядлаш), йўқламалаш (инвентаризация), юккутлаштириш (контейнеризовать) қабилидаги бирор нарса ёки маънога далолат этмайдиган мужмал ятариқларни ҳам учратмоқдамиз.

Бадиий адабиётда, матбуотда ишлатилаётган бу хил шахсий-матний ясалмаю қўлланишларнинг барчасини адабий тил луғат мулки тизимидан жой олишига даъвогар атамалар сифатида баҳолаш хато, албатта. Бинобарин, матбуот тилида бош-бошдоқликка, маромсизликка ружу қилинмоқда.

Адабий-бадиий, илмий-оммабоп нашрларда даҳшатус, иблисус, оҳанрабоус, хандобус, юзонер, мингонер (қиёс: миллионер), миниатюракардин, табассумиллин, муштумахол, танқидамин, фельетонамикин, саҳронавт (қиёс: космонавт), юмронист (қиёс: юморист) сингари матнга услубий жило бера оладиган шахсий-матний сўз ижодкорлиги ҳам мавжуд. Ўз навбатида, нутқ тўғрилиги ва жўялилиги билан нутқ сифати (маҳорати ва нафосати) ўртасида муайян айирма ва зиддият бор.

Матбуотда, бадиий адабиётда идроклаш (идрок этиш. Қиёс: фаҳмлаш), танқидлаш

Ўзбек тили ўзининг ҳуқуқий давлат мақомини олганлиги ва бунинг қонун йўли билан расман қайд этилганлигига уч йилдан ошди. Бу давр ичида адабий тилимиз руҳида, айниқса, унинг луғат мулкида эътиборга молик ўзгаришлар, янгиланишлар юз берганлиги ҳамда буларнинг ишда, кўчада, уйда, кишилар ўртасида муҳокама-мунозарага сабаб бўлаётганлиги ҳам барчага маълум. Айниқса, биз, талаба ва толиблар, истеъмолга кирган ёки кириб келаётган ҳар бир сўзу калималарни ўзаро қизғин муҳокама қиламиз, уларга ўз муносабатимизни билдирамиз. Аммо, кузатишимча, кейинги пайтларда тилимизнинг ҳозирги қайта маромланиш жараёнида бизга маъқул бўлмаган, лисоний дидимизга мувофиқ келмаган сўз — атамалар юзага келаётганлиги ҳам сир эмас. Тўғри, уларни миллий-маданий руҳимизга ҳар жиҳатдан мос кескир ва энг ўктам сўз топиш йўлидаги изланишлар, адашишлар, қолаверса умумлисоний билимимизнинг етишмаслиги, деб баҳолаш ҳам мумкин.

Бироқ ҳар қалай ҳамма нарсада маълум меъёр бўлиши керак. Қанча вақт район «ноҳия» деб аталди, сўнг «туман»га айланди. Эҳтимол бу борада Атамашунослик комитети етарлича қатъият, изчиллик кўрсатмаётгандир.

Луғатимиз қанча бойиса, муқобил сўз — ифодалар қанча кўпайса, тилимизнинг имконияти ҳам, мақоми ҳам шунча юқори бўлиши шубҳасиз. Майли тилимиз дарёси тўлиб, тўлқинланиб, авжланиб, мавжланиб оқаверсин. Фақат ғализ ва ножоиз қўлланишлар, лисоний ятариқлар тезроқ қирғоққа чиқиб, эътибордан қолсин. Луғатимиз дарёси тиниқ ва равшан, жўяли ва маромли сўзларга тўлиб оқиши, мусаффо ва муаззам қиёфа касб этиши учун ҳаммамиз жонкуяр бўлайлик.

Севара ТОШАЛИЕВА,

Тошкент Давлат университети толибаси.

ИЖОДИЙ АЛОҚАЛАР

ЎЗБЕКИСТОНда ўзбек киночиларининг бир қанча мустақил ижодий гуруҳи жўшқин фаолият кўрсатмоқда. «Киноактёр» деб номланган ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳам кино санъатимиз равнақи йўлида қизғин иш олиб бормоқда.

Унинг иш бошлаганига ҳали кўп бўлганича йўқ. Аммо шу қисқа вақт ичида қатор ибратли маданий тадбирлар амалга оширилди. Бирлашманинг хориж билан алоқаси бирмунча кенгайди. Буни Покистон билан яқин ижодий муносабат мисолида ҳам кўриш мумкин.

Гап шундаки, яқинда Покистон кино санъаткорлари билан ҳамкорликда бадиий фильмлар яратишга қарор қилинган шартнома имзоланди. Ўзаро тузилган киноҳамкорликка биноан янги бадиий фильмни суратга олиш режаси ҳам тузилди.

Ўзбек адиби Дадахон Нурий билан покистонлик ёзувчи Муҳаммад Аббосхонлар ёзган сценарий ана шу экран асарига асос қилиб олинади. «Тожмаҳалдаги севги» деб аталган мазкур бадиий фильмни яратиш билан боғлиқ яна қатор масалалар ҳам кўриб чиқилди.

Акбар АЛИЕВ.

ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРДАН САБОҚЛАР

ҲОЗИР шаҳримизда иқтидорли ўқувчилар таълими билан яқиндан шуғулланувчи бир қанча маърифат даргоҳлари ишлаб турибди. Тошкентдаги 309-лицей ҳам талайгина иқтидорли болаларни ўз бағрига олган.

Лицейда хорижий тиллардан ҳам болаларга чуқур билим берилмоқда. Чет тиллардан уюштирилаётган сабоқларни олиб бориш учун кўзга кўринган мутахассислар, тажрибали ўқитувчилар жалб этилган.

Лицейда турк ва инглиз тилларини ўқитишни янада такомиллаштиришга қаратилган яна бир қатор яхши тадбирлар кўрилди.

Алишер АЗИМОВ.

* *Суратли ахборот*

ЁШ ҲУҚУҚШУНОСЛАР БАҲСИ

ШУ йилнинг бошларида республика адлия, халқ таълими вазирликлари умумтаълим мактабларининг 9-11-синф ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларининг «Ёш ҳуқуқшунослар» олимпиадасини ўтказиш ҳақида қўшма қарор қабул қилгандилар. Шу муносабат билан ўқув масканлари, сўнгра туманларда ҳудудий баҳслар бўлиб ўтди. Унинг ғолиблари шаҳар биринчилигига йўлланма олдилар.

Яқинда Мирзо Улуғбек туманидаги 64-ўрта мактабда ёш ҳуқуқшуносларнинг Тошкент шаҳар олимпиадаси ўтказилди. Олимпиаданинг дастлабки босқичларидан муваффақиятли ўтган ўқувчиларнинг барчаси бир ой давомида тест синовлари асосида тайёрландилар. Уларга берилган саволлардан Ўзбекистон Конституцияси, ҳуқуқ-тартибот ҳақидаги қонунлар кенг ўрин олди. Прокуратура, суд ходимлари, таниқли ҳуқуқшунослар уларнинг жавобларини баҳолаб турдилар.

Ёш ҳуқуқшуносларнинг Тошкент шаҳар олимпиадасида пойтахтнинг барча умумтаълим мактаблари, ҳунар-техника билим юртларидан келган вакиллар қатнашдилар. Қизиқарли ўтган савол-жавоблардан сўнг Абдужамол Жўрабоев (287-мактаб), Нодира Айтметова (63-мактаб), Рустам Асимов (3-мактаб), Анастасия Грудзинская (49-мактаб), Юлия Беседина (152-мактаб) ғолиб деб топилдилар. Уларнинг барчаси энди республика миқёсида ўтадиган олимпиадада иштирок этадилар.

Фахриддин УМРЗОҚОВ.

СУРАТЛАРДА: ёш ҳуқуқшуносларнинг Тошкент шаҳар олимпиадасидан лавҳалар.

Муаллиф суратлари.

Адабиёт ва санъат

- Улуғ шоирнинг руҳи ҳамиша уйғоқ
- Адирлар бағрида кутиб олинган байрам
- Шоирлар қалбида баҳор илҳоми
- Қувонч улашадиган чолғулар

Қувонч, шодиёна ёш танламайди. Айниқса, гулгун баҳор байрамларида шўх мусиқа янграб, қувноқ лапарлар унга жўр бўлса, ёшу қари рақс тушиб кетади.

Рустам Шарипов сурати.

БУ табаррук остонаға қадам қўйишингиз билан кўкка ўрлаган, жуда бақувват, танаси қучоққа сиғмас икки туп улкан дарахтга кўзингиз тушади. Ҳовлида мевали дарахтлар кўп, лекин бу иккови ўзгача фусункор. Бири балиқ тут, иккинчиси қантак ўрик. Шоир парваришлаган бу сершох, пурвиқор дарахтлар мевасидан кимлар татиб кўрмаган, дейсиз. Соясида кимлар баҳра олиб, не-не тилларда шеърлар ўқилмаган, қаҳ-қаҳалар янграмаган, дейсиз. Назаримда ўша оташин шеърлар, дўстона кулгулар жаранги нафақат юракларга, шу икки туп дарахт новдаларининг қат-қатларига ҳам сингиб қолгандек...

Ўнг томондаги шарқона айвонда мавлоно шоиримизнинг маҳобатли ҳайкали. У:

Ғафур Ғулом кимлигини биласиз,
Адресимдир Ўзбекистон шубҳасиз.
Қисталанг гап, бизникига келасиз,
Ташриф этиб мени хурсанд қиласиз,

дея гўё ҳозир ҳам баланд руҳда шеър айтиб ўтирибдилар.

дўстлару минглаб мухлислар орттирган эди.

«Шоир — нима деган сўз? — деб ёзган эди Ғафур Ғулом. — У суҳбатнинг гули ёки боғнинг булбулими? Шоирлик газетада қуюқ ҳарф билан қўйилган имзо ёки китобнинг биринчи бетида илжайиб турган сурат учунми?

Йўқ, йўқ! Қўшнисининг юкини енгил қилган, йироқ-йироқлардаги нотаниш замондошига офтоб бўлиб юрак тафтини етказа олган, гўдаклар қаршисида оламни дастурхондай ёйиб, мўйсафидлар кўзига йигитлик нурини қайта бахш этолган ижодкорни шоир деймиз...»

Мавлоно худди ана шундай шоир эди. Сиртдан қараганда Ғафур Ғулом гўё доим сафарда бўлган, доим меҳмон кутган, доим дўстлари даврасида уларни кулдириб юргандек. Аслида-чи, бағри кенг шоирга вақт ҳам кенглик қилган, у жуда самарали ижод қилишга улгурган. Э, ҳа, бир неча хоналарни банд қилган асарларнинг айримларинигина бир сидра кўздан

** Ғафур Ғуломнинг 90 йиллиги олдидан*

ҲЕЧ ҚАЧОН ЎЧМАЙДИГАН ЧИРОҚ

Меҳмонга шоирнинг суюкли қизи — шоир уй-музейининг жонкуяр, билимдон бекаси Олмосхоним пешвоз чиқади. Қанийди, ҳамма шоирнинг ҳам Олмосдай қизи бўлсайди, дейман, унинг бу муқаддас даргоҳдаги ҳар бир сўз, ҳар бир суратни кўз қорачиғидек эҳтиётлашини, отасининг ўлмас асарлари билан ифтихор қилишини кўрганимда. Зеро, бу улкан маданий меросни — Ғафур Ғулом бир умр ёниб куйлаган оловли шеърларни, насрий асарларни, у ўқиб-ўрганган ноёб китобларни, минглаб дўстларнинг дил изҳорларини, қўйинг-ки, шоирнинг назари тушган, яшаб, ижод қилиши учун асқотган ҳар бир буюмни халқимизнинг мулкига айлантириш ва келажак авлод учун асраб-авайлаб етказиб бориш учун фақат фарзандлик меҳри, фарзандлик бурчи озлик қилади. Бунинг учун чинакам адабиётчи бўлиш, адабиётни қалбан ҳис этиш керак. Олмосхоним худди ана шундай фарзанд!

Бу кўркам, хушҳаво ҳовлининг кунчиқар томонида шоирнинг рафиқаси Муҳаррам ая фарзандлари билан истиқомат қиладилар. Менимча, Ғафур Ғуломнинг ўктамлиги, меҳмоннавозлиги, доимо вақтичоғлиги энг аввало мана шу мунису дилбар аёлнинг меҳру саховати, меҳнаткашлиги, ҳозиржавоблиги эвазига эмасмиди, деб ўйлайман. Аслида ҳам шундай эди.

«Бу уйда 1944—1966 йилларда Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ғафур Ғулом яшаган ва ижод қилган». Ҳа, қўш қаватли бу ғиштин бинони 1943 йилнинг кеч кузида шоирга ўша вақтдаги республика Марказқўми котиби Усмон Юсупов ҳадя қилган эдилар. Ўша кезларда Ғафур Ғулом ўнлаб жанговар асарлари, «Қўмсаш», «Кузатиш», «Сен етим эмассан» каби машҳур шеърлари билан эл юрагига кириб борган, асарлари жаҳон тилларига таржима қилинган ва у Ўзбекистон Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзолигига сайланган эди. Унга қадар Ғафур Ғулом «Қизил Ўзбекистон» газетасида, «Муштум», «Ер юзи» журналларида чаққон, ўтли-шудли, ўткир тилли мухбир бўлиб, Ўзбекистоннинг шаҳар-қишлоқларини кезиб чиққан, ўнлаб фельетонлар, очерклар, публицистик асарлар ёзиб улгурган эди. Маяковскийнинг «Ҳайқириқ» шеърини, Максим Горькийнинг «Бўрон қуши қўшиғи»ни ва «Лочин қўшиғи»ни ўзбекчага ўгириб ва аллақачон юзлаб кечиришнинг ўзига қанча вақт керак. Уй-музейнинг бебаҳо бойлиги, кўркамлиги, салобати — халқ юрагидан жой олган мана шу асарлар биландир.

Кучли эҳтирос, жанговарлик билан ёзилган «Ассалом!», «Вақт», «Оналар», «Билиб қўй-ки, сени Ватан кутади», «Мен яҳудийман», «Бизнинг кўчада ҳам байрам бўлажак», «Соғиниш» каби яна ўнлаб шеърларини ким ўқимаган, ким ёд олмаган дейсиз. «Шум бола», «Ёдгор», «Тирилган мурда», «Нетай» каби қиссалари, ҳам йиғлатиб, ҳам кулдирадиган ҳикоялари, кенг қамровли илмий ва публицистик мақолалари, Шекспирнинг «Отелло»си, Нозим Ҳикмат, Пушкин ва Лермонтов, И. Бехерлардан қатор-қатор таржималари озмунча меҳнат, озмунча сабот, озмунча бедор тунлар эвазига яратилганми?! Демак, Ғафур Ғулом тун бўйи тинмай ишлагану кундузи дўстлари дийдорини ғанимат билиб, одамлар ҳузурига ошиққан, ҳаёт нашъасидан шавқу завққа тўлган...

— Дадам тожик, қозоқ, қирғиз, турк, араб, рус тилларини сувдай билардилар, — дейди Олмос, — мана қаранг, қанчадан-қанча луғат, китоблари бўлган дадамнинг, жуда синчковлик ва меҳр билан тил ўрганганлар. Тил билганлари учун ҳам ва айниқса очиқ кўнгил бўлганлари учун ҳам дадамнинг ҳар қадамда дўстлари бўлган.

Ҳа, Ғафур Ғулом армонсиз йўл юрди, армонсиз меҳнат ва ижод қилди. Армонсиз кулди, кулдирди.

Константин Симонов айтганидек «У умуман одамларни севарди, унинг уйига одамлар кириб келишганда эса, улар билан қандайдир алоҳида юмшоқ муомалада бўлар эди. Бу шоир табиатининг бир қисми ва жуда муҳим қисми».

Шеърият мевасидан бугунги ва келажак авлодларни ҳам баҳраманд этаётган улкан, бақувват дарахтга ўхшатаман оташин шоир Ғафур Ғуломни ва руҳингиз шод бўлсин, устоз, дейман. Мухлисларингиз, фарзандлар, невара, эваралар... бор экан, бу уйда ҳеч қачон чироқ ўчмайди.

Санъат МАҲМУДОВА.

© СУРАТДА: Ғафур Ғуломнинг Қорақалпоғистонга борган пайти. (Сурат биринчи марта эълон қилинмоқда. У 1963 йил 10 майда олинган).

Ражаб Саидов сурати.

** Наврўз нашидаси*

МУҲАББАТ ТУҒЁНИ

ОЛТМИШИНЧИ йиллар... Талабалик йилларим... Андижондаги «Полвонтош», «Жанубий оламушук» нефть конларида ишлаб, ўқиб юрган кезларим... Кўпинча менга Маҳамаджон ака Мақсудов устозлик қиларди. Қатор симёғочлар, нефьт вишкалари кўкка бўй чўзган. Корамойга беланган нефть қудуқлари атрофи ҳам ям-яшил бўлиб кетган.

Ўша куни сира ёдимдан чиқмайди. Ҳаво ёқимли эди. Қуёш ҳароратини иссиқ ҳам, совуқ ҳам деб бўлмасди. Кўзларингни юмиб қуёш нурларига юзларингни тутгинг келади. Ҳар ер-ҳар ерда тошбақалар тупроқ остидан чиқиб «коса»ларини иситиш учун офтоб қуюқроқ бўлган ерга ўрмаларди. Оппоқ резервуарлар остидан эчкиэмарлар атрофни сергаклик билан кузатар, қорақўнғизлар ҳам ҳаракатга тушиб қолган — улар ўз улушларининг олдинги оёқлари билан «шиббалаб» думалоқлаб, уни уяларига юмалатиб қоларди. Айниқса, тўрғайларнинг бетиним овози кишини мафтун этарди. Улар тинмасдан вижирлаб сайрашар, кейин тиккага — осмону фалакка парвоз қилиб кетишарди. Яна ўқдек бўлиб ерга қайтишарди.

Назаримда билакларимга куч сиғмаётгандек, юрагим ғайратдан жўшаётгандек ўзимни қаерга қўйишни билмасдим. Ҳар бир нефть қудуғи устига ўрнатилган ускуналарни созлаб, тузатиб борар эканмиз устозим чекароққа чиқиб, тамаки тутатар ва шу баҳонада бироз ҳордиқ чиқарарди.

Мен эса шундай пайтларда курсидай-курсидай тошларни керак бўлса-бўлмаса думалатиб ўйнардим. Устозим: «Ҳа, Шуҳратжон, тинчликми?» деб қўярди. Мен «Ҳа, тинчлик» дердим-у, атроф гўзаллигини завқ билан томоша қилардим. Ва яна томиримдаги қон жўшиб кетарди. Бирдан адир ёнбағрида чўғдек бўлиб турган лолаларга кўзим тушиб қолди. Ҳаяжондан энтикиб, лолалар томон тирмашдим.

Лолалар тик ёнбағирда бўлиб, унга пастдан ҳам, тепадан ҳам етиб бўлмайди. Бир неча марта уриндим. Ҳар сафар лолага етай-етай деганимда пастликка сирғалиб кетавердим.

— Овора бўлманг, — деди устозим, — ўша ерда ҳар йили лолалар очилади. Лекин ҳеч ким уни узиб ололмайди. Қўлимга бир темир қозиқ (монтировка) олиб, ўша ёрдамида оёқ қўядиган жой қилиб, баландга интилдим. Уринишим зое кетмади. Амал-тақал қилиб икки дона лола олиб тушдим. Устозим лолани кўзларига сурди. Ҳидлади. Омонлик қилди.

— Бу йил лола эрта очилибди. Ҳаво илиқ келди-да, — деди у лолалардан кўзини узмай. Кейин қўшиб қўйди: Биласизми, бугун қандай кун?

— Бугун қандай кун эканини билмайман-у, лекин ўта дилбар ва хушнафас кун эканлигини кўриб, ҳис этиб турибман, — дедим.

— Бугун — 21 март, Наврўз! — деди устозим қандайдир ички фахр, ғурур билан.

Тоғу тошлар орасида юриб, Наврўзни ҳам унутиб қўйган эканман. У эса қуёш ҳарорати бўлиб, яшил майсазор бўлиб тўрғайларнинг сайроғи, юракларнинг туғёни бўлиб, мавжудотнинг уйғониши бўлиб, «Мана — мен!» деб турган экан. Бояги тошлар орасидаги лолалар ҳам Наврўз нафасидан юз очган экан.

Юрагим туғёни, томирлардаги жўшқинлик ҳам Наврўз нафаси экан-у мен бўлсам, туғёнимни ҳеч ерга сиғдиролмай «Нечун дунё бу қадар гўзал!» деб ажабланардим.

Кўксимни тўлдириб нафас олар, қўшиқ айтгим келар, ҳамиша қўйнимда олиб юрадиган дафтарчамга айрим байтларни ёзиб қўярдим. Мана ўша шеърий байтларнинг айримлари:

Қора энгилларин ечди адирлар,
Хомуш тушларидан кечди адирлар,
Уйғонди лолалар юз очган қирлар.
Наврўз бўлиб келди, кутган онларим!
Туш бўлсанг, тушимдан ўчмай тур пича,
Қуш бўлсанг, шошмай тур, учмай тур пича.
Онгимда яшнаб тур, кўчмай тур пича.
Муҳаббатга тўлда кутган онларим!
Тошқин бўлиб келди, гул бўлиб келди,
Кўзларимга ёлқин — нур бўлиб келди.
Қўшиқ бўлиб келди, шеър бўлиб келди.
Наврўз бўлиб келди, кутган онларим!

Адирлар гўзаллигини хаёлларимга чизиб олгим келарди. У муҳаббат бўлиб бағримни туғёнга тўлдирарди.

Ўшандан бери орадан неча йиллар, неча-неча Наврўзлар ўтди. Ҳар сафар Наврўз келганда қуш бўлиб далаларга, адирларга талпинаман. Дарахтлар йилда гуллагани каби ҳар баҳор, ҳар Наврўз мени ёшликка қайтаради... Лола ғунчалари, тонги шабнамлар, субҳ насими, тўрғай ва турналар қўшиғи бўлиб юрагимга янги қувончлар олиб келади.

Шуҳрат УМАРОВ.

** Мушоира*

БАҲОРИЙ ҲИСЛАР

Анвойи бир ҳисларни олдилар чулғаб,
Вужудда бир фараҳ нашъу намодан.
Ҳаяжон тутқазар қўлимга қалам,
Илҳом қуюлади, дилга самодан,
Майсазорларда бир ўзгача эртак,
Намхуш ҳаволари танамга малҳам
Илҳом титроғида сокин туйғулар,
Шодлик шаъмин ёқар, бобоқуёш ҳам.
Гуллар бош кўтарар, ердан солланиб,
Булбул нолисида шукуҳ бир оҳанг,
Шуурим ожиздир бундоқ сеҳрдан.
Севинч кенглик истаб, қалбда қилар жанг.
Кўклам гўзалликдир, жилоси ял-ял,
Уйғониш давридир, ҳаётнинг боши.
Кўклам абадийдир, ёшликдай саҳар,
Поклигу эътиқод унинг йўлдоши.

ЙЎЛЛАР

Йўллар, манзилларга элтасиз шаксиз,
Орзулар рўёбида сиз бир восита.
Хаёлларга тўлиб еламан унсиз,
Дил шавқи қоғозга тушар оҳиста.
Тилсимли мозийдан ягона гувоҳ,
Не-не баҳодирлар юрган бу роҳдан.
Нурин тараб қуёш, жилва айлаб моҳ,
Ўчмас хотирасан қанча сайёҳдан.
Сенга туташгандир азал тақдири,
Қалбларни боғловчи кўприксан гўё.
Сафарни бехатар айласин тангри,
Сен билан чамбарчас боғлансин дунё.

Баҳодир СОБИТ.

СОҒИНЧ

Новдалар кўксида куртаклар —
Бўртмоққа шайланиб турибди.
Бу ҳисдан қувонган кўзимда
Ёшларим айланиб турибди.
Ҳадемай топларнинг оч яшил —
Жамоли қитиқлар дилларни.
Ҳадемай энг қувноқ чечаклар
Қучоқлаб олади қирларни.
Ҳадемай ёқимли эпкинлар
Илашар қизларнинг сочига.
Ҳадемай дил куйиб кетади
Боққанда қизларнинг қошига.
Ҳадемай гулбадан баҳорнинг
Қўшиғи таралар оламга.
...Шу сўлим баҳорнинг гуллари
Етсин-да ҳар битта одамга.
Новдалар кўксига куртаклар —
Бўртмоққа шайланиб турибди.
Бу ҳисдан қувонган кўзимда
Ёшларим айланиб турибди!...

Мели БОБОҚУЛОВ.

ФАРАХБАХШ КЕЧА

ТОШКЕНТ Давлат университетининг маданият саройида ўзбек мумтоз адабиётининг ривожига улкан ҳисса қўшган шоирларимиздан бири Нодира таваллудининг 200 йиллиги тантаналарига бағишланган бадиий кеча бўлиб ўтди. Кечани очар экан профессор Бегали Қосимов шундай деди:

— Бу йилги Наврўз шуниси билан ажралиб турадики, у Рамазон ҳайитига уланиб кетяпти. Шундай хосиятли кунларда биз бор-йўғи 50 йил умр кўриб, адабиётимизда ўчмас из қолдирган Нодира таваллудини нишонлашга йиғилиб турибмиз. Муҳаббат ва гўзаллик куйчиси Нодира 1842 йилда икки хонликнинг бемаъни уруши қурбони бўлди. Аммо у ўзининг баркамол ижоди, покиза ҳаёти билан қалбимизда биз билан ҳамон яшаб келяпти.

Шундан сўнг, ўзбек филологияси факультети мумтоз адабиёт кафедрасининг доценти Ҳасанхўжа Муҳаммадхўжаев, Нодира юбилейини ўтказиш комиссияси раисаси, севимли шоирамиз Ҳалима Худойбердиева, шоира Умида Абдуазимова, Абдулла Қодирий номли Маданият институти ўқитувчиси Муножот Нурматова, университет фалсафа кафедраси ўқитувчиси, профессор Тоиба Шоюсуповалар ҳам сўзга чиқиб, шеър, ғазаллар ўқидилар, шоира ижодига батафсил тўхталиб ўтдилар.

Шунингдек, кечада Ўзбекистон давлат телерадиокомпанияси қошидаги Юнус Ражабий номли мақомчилар дастаси санъаткорлари Нодира, Навоий ва Огаҳий ғазаллари билан айтиладиган қўшиқлар ижро этишди. Муқимий театри актёрлари «Нодирабегим» спектаклидан лавҳа намойиш қилишди.

Кеча йиғилганларда катта таассурот қолдирди.

Эркин ЭСИРГАДИЕВ.

НОДИР СОЗЛАР ДОВРУҒИ

УЗБЕК халқ чолғулари тарихи, қадимий ижрочилик анъаналарига назар ташласангиз, миллий чолғуларимиз қай йўсинда ривожланганлиги ҳақида бой маълумотлар олишимиз мумкин. Тарихий, бадиий, илмий манбаларга мурожаат этган ҳар бир киши баъзи созлар давр талабига қараб, асрлар давомида ўзгариб борганлигининг гувоҳи бўлади. Бунинг ёрқин далили сифатида ўтмиш шоир ва ёзувчилари китобларига ишланган миниатюраларни келтирсак бўлади. Созларнинг кўриниши, ясалиши, торларнинг сони, сифати ўзгаришига қараб халқ ва профессионал чолғу мусиқаси тараққиёти яққол кўз олдингизда гавдаланади. Чунки ижрочилик ва чолғучилик ўзаро узвий боғлиқ бўлиб, бир-бирини ҳамиша такомиллаштириб келган.

Замонамизнинг таниқли соз усталари Усмон Зуфаров, Шораҳим Шоумаров, Матюсуф Харратов, Рўзимат Исабоевлар ясаган ўзбек халқ чолғулари ўзларида нафис гўзаллик, ноёб садоланиш ва шу билан бирга етук профессионал сифатларни мужассамлаштирган. Тошкент, Андижон, Бухоро, Наманган, Урганч, Хўжанд шаҳарларидаги таниқли халқ усталари чолғуларни такомиллаштириш муҳимлигини ҳис этдилар. Бу ҳол чолғу усталарини изланишга чорлади. Улар миллий созларимизни такомиллаштириш борасида ташаббус кўрсатиб, қизиқарли таклиф ва ғояларни амалга оширдилар.

Чолғушуносликдаги бу муаммо Улуғ Ватан уруши йилларида ҳал этилди. Зеро, республикамизда ноёб илмий-амалий даргоҳ — ўзбек халқ чолғуларини такомиллаштириш илмий-тадқиқот лабораторияси ва унинг қошида халқ чолғулари музейи ташкил этилди. Бу эса ўлкамиз маданий ва маънавий ҳаётида унутилмас воқелик бўлиб қолди. Мазкур даргоҳда халқ чолғулари анъанавий мусиқани ижро талабларига тўла-тўкис жавоб берган ҳолда уларни композиторлар мусиқасини ижро этишга ҳам мослаштириш масаласи қўйилди.

Мана, 50 йилдирки, Мухтор Ашрафий номидаги Тошкент Давлат консерваториясининг ўзбек халқ чолғуларини такомиллаштириш илмий-тадқиқот лабораторияси созандачилик санъатининг юксалиши, такомиллашиши, таъмирланиши борасида талайгина ижодий изланишлар олиб бормоқда. Ўтган вақт мобайнида бу ерда ўнлаб ўзбек, туркман, қирғиз, қорақалпоқ ва курд чолғулари такомиллаштирилди. Уларга янги ҳаёт бахш этилди, янги-янги чолғулар кашф қилинди. Бу чолғулар бугунги кунда нодир оҳанг хусусиятлари, қадама нақшларининг нафислиги, ажойиб садоланиши билан тингловчиларга манзур бўлмоқда. Най навоси, ғижжак ноласи, чанг жаранги, сурнай нағмаси, танбур ва сато тебраниши, дутор сайраши, бетакрор забардаст доира усуллари ҳаво мавжларида, «ойнаи жаҳон» кўрсатувларида, санъат кошоналарида доимий янграмоқда.

Шуниси қувончлики, лабораторияда ясалган чолғулар ҳозирги кунда яккаанавоз ижрочиликда, қатор ижодий жамоаларда, санъат илмгоҳларида кенг қўлланиб келиняпти. Болалар мусиқа мактабларида ўрганиш учун ҳам махсус чолғулар кашф этилди ва улар амалий ижрочиликда ўз ўрнини топди.

Яқинда илмий-тадқиқот лабораториясининг ярим асрлик тўйи катта тантана билан нишонланди — деди прима рубобчи талабалар дастурининг раҳбари Шуҳрат Зиёев. — Мазкур тадбирда кўпчилик санъаткорлар қатори бизнинг жамоамиз ҳам ўз дастури билан иштирок этди. Сўзга чиққан таниқли мусиқашунослар, композиторлар ҳамда ижодий жамоаларнинг раҳбарлари халқ чолғуларини такомиллаштириш борасида олиб борилаётган изланишлар тўғрисида илиқ фикрлар айтишди.

Шуни алоҳида таъкидлаш зарурки, лаборатория қошидаги музейда ҳам талайгина ўзгаришлар қилинди. Айни пайтда бу ерда мингга яқин кўҳна нодир созлар тўпланди. Ранг-баранг, жарангдор созлар томошабинлар, мутахассис олимларда катта қизиқиш уйғотмоқда. Бунда айниқса истеъдодли мусиқашунос Малика Аҳророва, чолғушунос Боқижон Раҳимжонов, соз усталари Соқижон Қодиров, Олимжон Мелихўжаев, Бахтиёр Иноятов ва бошқаларнинг қўшаётган ҳиссаси муносиб бўлаётир.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Анвар Ливиев раҳбарлик қилаётган илмий-тадқиқот лабораторияси жамоаси ҳамон изланишда.

Собир БОЗОРБОЕВ.

** Фан оламида*

БАРГ ХАВФДАН ОГОҲЛАНТИРАДИ

ҚАДИМИЙ эртакларда дарахт ва ўсимликларнинг гапиргани, овоз бергани ҳақида ҳикоя қилинади. Илм-фан эса уни тан олмаган эди. Бир гуруҳ олимларнинг ўтказган илмий тажрибаларидан маълум бўлишича, ҳашарот помидорнинг баргини ея бошласа, бу барг туғилган хавфни тундаёқ бошқа баргларга электрик сигнал воситаси билан етказар экан. Бу сигнал берилиши билан бошқа барглар ўз муҳофазаси учун ўзида заҳарли кимёвий модда ишлаб чиқар экан. Бу баргларни еган ҳашаротнинг ҳазм системаси бузилиб, етарлича овқатлана олмас экан.

Англия ва Янги Зеландия олимлари томонидан ўтказилган тажриба маълумотлари табиатшунослик мажмуасида чоп этилган. Англиялик олимлардан Девид Линтон «Илмий тажрибалар шуни кўрсатдики, ўсимликлар ҳам бир жиҳатдан жониворлар каби экан», деган гапни айтган.

У яна шундай деган: «Лекин ўсимликлар хавф пайдо бўлган тақдирда берадиган сигнали ҳайвонлар берадиган сигналга ўхшамайди. Ҳайвонлар бошқа жониворларнинг ҳужум қилиши билан улар ўз асаб системалари орқали ниҳоятда тезлик билан сигнал берадилар. Ўсимликларнинг сигнали бунга қараганда анча секин бўлади».

Бундан 20 йил аввал америкалик олимлар помидор баргларини ҳашаротлар еганда мудофаа системаси пайдо бўлишини билишганди. Лекин улар хавф пайдо бўлганлиги борасидаги сигнал баргдан баргга қандай йўл билан ўтишини аниқлай олмаган эдилар. Ўтказилган янги тажрибадан маълум бўлишича, ҳашаротнинг ейишидан зарарланган барг сигнал бериши билан бошқа баргларда мудофаа молекулалари пайдо бўлар экан. Хавф пайдо бўлганлигини ифодаловчи электрик сигнал йўли тўсилганида, барглар мудофаа молекулаларини ишлаб чиқмайдилар.

Яна шуни айтиш керакки, олимлар ҳали ўсимликнинг қайси бир ҳужайраси электрик сигнал пайдо қилишини билишмайди. Улар «Баргни ҳашарот ея бошлаганида сувини йўқотган ва қисқарган ҳужайралар электр сигналига сабаб бўлса керак», дея тахмин қилишмоқда.

(Садо», «Америка овози» радиостанцияси эшиттиришлари асосида).

ТАШАББУСКОР ЖАМИЯТ

ҚАНД касаллигидан азият чекаётган кишилар дардига малҳам бўлиш йўлида фойдали муолажаларни йўлга қўйиш борасида шифокорларимиз самарали изланмоқдалар. Бундай муҳим ишга Ўзбекистон Республикаси хотин-қизлар комитети ҳам яқиндан бош қўшиб, оқилона тадбирларни амалга оширмоқда.

Комитет ҳузурида қанд касаллигига чалинган болаларга ёрдам кўрсатиш жамиятининг тузилиши нур устига аъло нур бўлди. Яқинда ташкил топган ушбу жамият хайрли ишларни амалга оширишга киришди.

Жамият ташаббуси билан унинг бир неча аъзоси яқинда Янгийўл шаҳрида бўлиб, болалар муассасаларига совға-саломлар инъом этдилар. Янгийўл қандолат фабрикасида тайёрланган парҳез овқатлар, печеньелар болакайларни мамнун этди.

Яна бир ибратли тадбирни айтиб ўтиш жоиздир. Гап шундаки, Ўзбекистон онкология ва радиология илмий-тадқиқот институти шифохонасининг гинекология бўлими комитет оталиғига олинди. Бу эса мазкур шифобахш даргоҳ фаолиятини ҳар томонлама жонлантириш имконини беради.

Аҳмад АҲРОРОВ.

** Тошкент шаҳар Ҳокими маҳкамасида*

ТОШКЕНТ ШАҲАР ЙЎЛОВЧИЛАР ТАШИШ ТРАНСПОРТИДАН ФОЙДАЛАНИШ ҚОИДАЛАРИНИ БУЗГАН ЙЎЛОВЧИЛАРНИНГ МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИГИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасининг 1992 йил 5 июндаги «Тошкент шаҳри йўловчилар ташиш транспорти корхоналари давлат уюшмаси фаолиятини ташкил этиш масалалари ҳақида»ги 266-қарорини бажариш ва «Тошшаҳарйўловчитранс» давлат уюшмасининг Низомига биноан ҳамда Ўзбекистон Республикаси пойтахти аҳолиси ва меҳмонларига транспорт хизмати кўрсатиш, йўналишларда назоратни кучайтириш, шаҳар транспортида чиптасиз йўловчиларга қарши курашнинг самарадорлигини ошириш мақсадида Тошкент шаҳар Ҳокими А. И. Фозилбеков «Тошкент шаҳар йўловчилар ташиш транспортидан фойдаланиш қоидаларини бузган йўловчиларнинг маъмурий жавобгарлиги ҳақида» қарор қабул қилди. Ушбу қарор билан «Шаҳар йўловчилар ташиш транспортидан фойдаланиш қоидалари» ҳамда «Давлат енгил такси машиналаридан фойдаланиш қоидалари» тасдиқланди.

1993 йил 1 апрелдан бошлаб, жарималар қуйидаги миқдорда белгиланади:

автобус, йўналишли таксилар, енгил такси, шаҳар электр транспорти ва ихтисослаштирилган бошқа турдаги барча транспортларнинг ойналари ва ички жиҳозларига етказилган зарар учун энг кам ойлик иш ҳақининг тўрт баробар миқдоридан то ўн баробар миқдоригача жарима солинади. Жарима тўлаш келтирилган моддий зарарни қоплашдан озод қилмайди. (Маъмурий жавобгарлик ҳақидаги қонунлар мажмуасининг 128-1 моддаси, 1992 йил 9 декабрдаги ўзгартиришлар ҳисобга олинган тарзда);

автобус, йўналишли таксилар, енгил таксилар, шаҳар электр транспортида чеккани учун энг кам ойлик иш ҳақининг ўндан бир қисми миқдорида жарима солинади (ўша қонун мажмуасининг 128-2 моддаси ва 1992 йил 9 декабрдаги ўзгартиришлар ҳисобга олинган тарзда);

автобус, йўналишли таксилар, шаҳар электр транспорти эшиклари ва ойналаридан ахлат ташлаганлик учун энг кам ойлик иш ҳақининг ўндан бир қисми миқдорида жарима солинади (ўша қонун мажмуасининг 128-3-моддаси, 1992 йил 9 декабрдаги ўзгартиришлар ҳисобга олинган тарзда.

Шаҳар йўловчилар ташиш транспорти қоидаларини бузганларга жойида жарима солинганлик ҳақида тасдиқланган намунадаги квитанция берилади.

«Шаҳар йўловчилар ташиш транспортидан фойдаланиш қоидалари»ни бузганлик учун ундирилган жарималар ушбу маъмурий ҳуқуқбузарлик билан боғлиқ зиён ўрнини қоплаш учун «Тошшаҳарйўловчитранс» давлат уюшмаси ихтиёрида қолдирилади.

Шаҳар жамоат транспортида чиптасиз юрганлик учун фуқароларнинг транспортдан фойдаланиш ойлик карточкаси ҳақининг икки баробар миқдорида жарима солинади. Чиптасиз юрган қоидабузарга жарима квитанцияси ўрнига жарима карточкаси берилади (бундай карточка ойлик карточкаларидан қизил чизиғи билан фарқ қилади). Қоидабузар йўловчи шу ойнинг қолган кунларида бундай карточкадан фойдаланиш имкониятига эга бўлади.

Шаҳар йўловчилар ташиш жамоат транспортидан фойдаланиш қоидасини бузганлик учун жарима «Тошшаҳарйўловчитранс» давлат уюшмаси, «Тошшаҳарйўловчиавтотранс» бирлашмаси, трамвай-троллейбус бошқармасининг махсус гувоҳномали ходимлари ва йўналишлардаги назоратчилар томонидан солинади.

«Тошшаҳарйўловчитранс» давлат уюшмаси корхоналарига транспорт воситалари, шунингдек, бекатлардаги эълонларга тегишли ўзгартиришлар киритиш ҳамда автобус, трамвай, троллейбус, ҳайдовчиларига микрофон орқали эълон қилиб, мазкур масаладан аҳолини хабардор қилиш учун ўзбек ва рус тилларида матнлар тарқатиш топширилди.

Тошкент шаҳар ички ишлар бош бошқармасига шаҳар йўловчилар ташиш транспорти назоратчиларига транспортдан фойдаланиш қоидаларини бузганлик ва йўл ҳақи ҳамда юк учун ҳақ тўламаганларни жавобгарликка тортиш ишларида ҳар томонлама доимий амалий ёрдам кўрсатиш юклатилди.

«Тошкент оқшоми», «Вечерний Ташкент» газеталари таҳририятига шаҳар йўловчилар ташиш транспортида йўл ҳақи тўламайдиган ашаддий қоидабузарларни жамоатчилик орасида ошкора қилиш таклиф этилди.

ШАҲАР ЙЎЛОВЧИЛАР ТАШИШ ТРАНСПОРТИДАН ФОЙДАЛАНИШ ҚОИДАЛАРИ

1. Автобус, йўналишли такси, трамвай, троллейбус ҳайдовчилари қуйидагиларни бажаришлари шарт:

— транспорт воситаларини ораста, расмона кийимда (форма) бошқариш;

— йўналиш кўрсаткичлари йўқ бўлса йўлга чиқмаслик;

— транспорт воситаларининг ички озодалигига риоя қилиш;

— йўловчилар чиқиб бўлгач ва эшиклар ёпилгандан сўнг транспорт воситаларини юргизиш;

— ҳар бир бекат номи, йўл ҳақи нархи, транспорт ва пиёдаларнинг хавфсизлигига алоқаси бўлган барча ахборотларни эълон қилиш;

— жамоат транспорт бекатларида йўловчиларга чипталар тарқатиш ва йўловчилар йўл ҳақини тўлашларини танлаб назорат қилиш;

— ҳаракат хавфсизлиги, жамоат транспортидан фойдаланиш ва унинг тасарруфи қоидаларига риоя қилиш;

— машина ичида ҳайдовчи исми, насаби ёзилган тахтача бўлиши лозим;

— йўловчилар билан хушмуомалада бўлиш, уларга хизмат кўрсатишни узлуксиз яхшилашга ҳаракат қилиш ва бекатга етиб келгач ҳамма эшиклар очилишини таъминлаш.

2. Автобус, троллейбус, трамвайларга фақат орқа эшикдан навбат билан чиқишга рухсат берилади. Агар транспорт воситасининг эшиклари учта бўлса, чиқишга фақат орқа ва ўрта эшикдан, тушишга эса ўрта ва олдинги эшикдан рухсат этилади.

3. Олдинги эшиклардан чиқиш ҳуқуқига эга бўлган йўловчилар:

— катталар ҳамроҳлигидаги мактаб ёшигача бўлган болалар, ўн ёшгача бўлган болалар, кекса кишилар;

— ҳомиладор аёллар;

— ногиронлар, шахсий нафақадорлар ва уларнинг ҳамроҳлари;

— «Тошшаҳарйўловчитранс» давлат уюшмасининг йўловчилар ташишни ташкил қилиш ва назорат-меъёрлаштириш бош бошқармаси, «Тошшаҳарйўловчиавтотранс» ишлаб чиқариш бирлашмаси назорат-йўналиш хизмати, трамвай-троллейбус бошқармаси ходимлари.

4. Йўловчилар бурчлари:

— йўловчилар салонга киришлари билан йўл ҳақи ва олиб кетаётган ҳажми 60x40x20 см. дан ёки узунлиги 159 см. дан ортиқ бўлган юклар учун ҳақ тўлашлари шарт. Йўловчилар ташиш транспортида олиб кетиладиган юк 100x60x40 см. дан катта ва 200 см. дан узун бўлмаслиги лозим. Чанғилар, болалар велосипеди, чаналар, аравачалар, мусиқа асбоблари учун йўл ҳақи тўланмайди. Ҳажмидан қатъи назар оғирлиги 15 кг бўлган юклар учун ҳақ тўланади;

— чипталарни йўл охиригача сақлаш ва кондуктор, назоратчи ёки ҳайдовчининг талабига биноан дарҳол кўрсатиш, фойдаланилган чипталарни фақат бекатлардаги ахлат қутиларига ташлаш. Агар йўловчи йўналиш охиригача бориб, яна орқага қайтса, йўл ҳақини иккинчи марта тўлаши лозим;

— транспортдан бепул фойдаланиш ҳуқуқини берадиган карточкалар ва гувоҳномаларни салонга кириш биланоқ, ҳайдовчи ёки йўловчиларга, шунингдек, назоратчилар ва ҳайдовчи талаб қилганда дарҳол кўрсатиш;

— шаҳар жамоат транспортидан бепул фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлган шахслар тоифаси Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши қонунлари ва Вазирлар маҳкамаси қарорлари билан белгиланади.

5. Шаҳар жамоат транспортида қуйидагилар тақиқланади:

— маст ҳолда юриш;

— ифлос кийим ва ифлосланган ашёлар билан транспортга чиқиш;

— транспорт салонини ифлослантириш;

— осон алангаланувчи, портловчи, сассиқ ҳид тарқатувчи ашёлар, киноленталар ва бошқа нарсалар олиб юриш;

— чекиш, гугурт ва тутаткичлар (зажигалка) ёндириш;

— ғилофсиз отиш қуроллари, санчилувчи ва кесувчи нарсалар олиб юриш;

— зарурат бўлмаса ҳам ўзбошимчалик билан транспортнинг қўнғироқлари, асбоб-ускуналарини ва бошқа жиҳозларини ишлатиш;

— юкларни ўриндиқларга қўйиш;

— белгиланмаган жойларда йўловчилар чиқариш ва тушириш;

— бекатларда эшикларнинг очилиш-ёпилишига монеълик қилиш ёки ҳаракат вақтида эшикларни очиш;

— автобус, трамвай, троллейбусларнинг орқа ва ўрта эшикларини ёпган ҳолда йўл ҳақи тўланишини текшириш.

6. Шаҳар йўловчилар ташиш транспорти ва йўналишлардаги ходимлар хушмуомала бўлишлари, шаҳар аҳолиси ва меҳмонларига хизмат кўрсатиш маданиятини доимий равишда оширишлари керак.

7. Шаҳар жамоат транспорти ҳайдовчиларига белгиланган йўналиш ва ҳаракат жадвалини ўзбошимчалик билан ўзгартиришлари тақиқланади.

8. Шаҳар йўловчилар ташиш транспортининг ишлаш вақти:

— автобусларнинг иш бошлаши соат 5-00 дан 6-00 гача, ишнинг тамом бўлиши соат 23-00 дан 01-00 гача;

— трамвай ва троллейбуслар учун — эрталаб соат 4-30 дан 5-30 дақиқагача, ишнинг тамом бўлиши — соат 23-00 дан 01-00 гача.

9. Автобус, трамвай, троллейбуслар салонида йўналиш чизмаси ва мазкур транспортдан фойдаланиш қоидалари осиб қўйилиши лозим.

ДАВЛАТ ЕНГИЛ ТАКСИ МАШИНАЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ҚОИДАЛАРИ

1. Давлат енгил такси машиналарида қуйидагиларнинг бўлиши шарт:

— ўнг ва чап ёнида, мотор-жойи ҳамда юкхона қопқоқларида фарқлаш белгилари, автокорхона тартиб рақами;

— таксаўлчови ва чироқли белги;

— олд ойнасининг юқори қисмига ўрнатилган иш тугаши соати, ҳайдовчининг исми, насаби, таксининг давлат рақами, автокорхона манзили, телефони ёзилган ёрлиқ.

2. Давлат енгил такси машиналарини тўхташ жойларида, махсус жиҳозланган бекатларда, йўл ҳаракати қоидаларига зид келмайдиган жойларда ёллашга рухсат берилади. Бўш такси фарқланувчи чироқли белги орқали маълум бўлади. Навбатга риоя қилишни йўловчиларнинг ўзлари назорат қиладилар.

Йўл-йўлакай йўловчи олиш биринчи ёллаган йўловчининг рухсати билан амалга оширилади. Лекин бу бир мартадан кўп бўлмаслиги керак.

3. Навбатдан ташқари такси ёллаш ҳуқуқига эга бўлган шахслар:

— Совет Иттифоқи ва Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари;

— Ўзбекистон Республикаси ва Қорақалпоғистон Республикаси халқ ноиблари:

— Улуғ Ватан уруши ногиронлари ва иштирокчилари (гувоҳнома билан);

— бахтсиз ходисалар оқибатида жабрланганлар;

— ҳомиладор аёллар;

— чақалоқли йўловчилар;

— қаҳрамон оналар, учала даражали Шуҳрат ордени ва Шавкатли меҳнат ордени соҳиблари;

— ногиронлик белгилари бор шахслар.

4. Таксига олдиндан ва шошилинч буюртмалар 062 телефони орқали, марказий диспетчерлик бекати томонидан, шунингдек диспетчерлик пунктлари бор бекатларда қабул қилинади. Тошкент шаҳридан ташқарига чиқишга ҳайдовчининг розилиги билан, диспетчерлик ёки автокорхонада албатта қайд этилгач, йўл варақасига қайтиб келиш вақти белгилангандан кейин рухсат берилади.

5. Йўловчилар йўл варақасига хизмат кўрсатишни яхшилаш ҳақидаги таклиф ва мулоҳазаларини ёзишлари мумкин.

6. Таксидан фойдаланиш учун «Тошшаҳарйўловчитранс» давлат уюшмаси Тошкент шаҳар Ҳокими маҳкамаси билан келишиб олган шартномавий нархларда ҳақ тўланади.

7. Таксида босилган йўл, бекор туриб қолиш ва таксига йўловчи олиш ҳақлари таксаўлчовда кўрсатилган пул миқдорига киради. Ҳайдовчи билан енгил таксидан фойдаланиш учун кира манзилга етилгач таксаўлчов бўйича олинади. Такси жамоа ҳолда ёлланган бўлса, ҳақ ҳар бир йўловчи босиб ўтган йўли ҳисобга олинган ҳолда улар орасида тақсимланади.

7. Ҳайдовчи носоз таксаўлчов, шунингдек чироқли белги ва тамғасиз (пломба) ёки бузилган тамға билан йўлга чиқиши мумкин эмас.

9. Агар йўловчи талаби билан кутишга тўғри келса, ҳайдовчи у билан босиб ўтилган йўл учун тўла ҳисоб-китоб қилиши ва келишилган вақтда кутиб туриш учун заклат олиб, келишилган вақт тугаши билан кутмаслиги ҳақида йўловчини огоҳлантиради.

10. Агар, ҳайдовчига боғлиқ бўлмаган сабаблар билан йўловчи манзилига олиб борилмаса (йўл йўқлиги, машинанинг носозлиги) йўловчи босиб ўтилган йўл ҳақини таксаўлчовга биноан тўлайди.

11. Агар такси диспетчер орқали чақирилса, ҳайдовчи топшириқ олиши билан таксаўлчовни ишга солади. Бунда таксаўлчов кўрсаткичи 5 км, нинг ҳақидан ошмаслиги лозим. Шошилинч буюртмалар кундузи 30 дақиқа, кечаси эса бир соатдан кечиктирилмай бажарилиши шарт.

12. Такси ҳайдовчиси қуйидагиларни бажариши шарт:

— йўловчи айтган манзилга энг қисқа йўл билан бориши;

— машинани бошқариш вақтида ҳайдовчи озода расмона кийимда, шунингдек йўловчилар билан хушмуомала бўлиши керак;

— манзилга етгач, йўловчи ёки йўловчиларга йўл ҳақини эълон қилиши;

— таксаўлчовга биноан ҳақ олиши, улар ҳозирлигида машина ичини ва юкхонани қараб чиқиши.

Енгил такси ишидаги камчиликлар ҳақида йўловчилар машинадаги ёрлиқда кўрсатилган автокорхона манзилига, «Тошшаҳарйўловчитранс» ишлаб чиқариш бирлашмаси, йўловчилар ташишни ташкил қилиш бошқармасига телефон орқали маълум қилишлари мумкин.

13. Такси ҳайдовчисига қуйидагилар тақиқланади:

— маст йўловчиларни машинага чиқариш;

— ишлаш соатларида хизмат кўрсатишдан бош тортиш (мазкур банднинг биринчи хатбошисидаги ҳолатдан ташқари);

— ҳаракат вақтида, йўловчилар ҳузурида чекиш ва овқатланиш;

— машинани қаровсиз қолдириш;

— йўлнинг автомобиллар ҳаракат қиладиган қисмида турган йўловчиларни машинага чиқариш.

14. Олиб юриш тақиқланади:

— осон алангаланувчи, портловчи, заҳарли сассиқ ҳидли ашёлар;

— машинани ифлослантирувчи ва жиҳозларни бузувчи нарсалар;

— юқумли касали бор беморларни.

Гуллаган бу баҳор ўткинчи асли,
Сизнинг баҳорингиз абадий бўлсин, қизларжон.

Абдусаттор Тўраев сурати.

** Ҳоҳ ишонинг, хоҳ...*

АСАЛНИНГ ҚИММАТИ

БИР килограмм асал нимага тенг? Буни ҳисоблаб чиқиш жуда осон.

Асалари уяси математик нуқтаи назардан ҳайратомуз пухтагина эмас, яна у қатъий ўлчам асосида қурилган: уядаги хонача-кўзларнинг ҳаммаси мутлақо бир хилдир! Бундай бир хиллик XVII асрда об-ҳаво мутахассисларини қойил қолдирган, улар асалари хоначаларидаги бир хилликдан ибрат бўлиб, узунликдаги ўлчам қилиб уларнинг ўлчамини олишга таклиф этган эдилар. Агар шундай бўлганида ҳозир минг сантиметр эмас, балки миллиметрлаб «ари уяси» билан ўлчаб юрган бўлардик (5,37 миллиметр — олти бурчакли ари уясининг аниқ ўлчами шунча келади).

Бизнинг дастурхонимизда асал пайдо бўлиши учун асалари қанча йўл босиши мумкинлигини ўйлаб кўрганмисиз? Ҳар бир учишида асалари уясига икки юз граммдан асал олиб келиши мумкин. Бир килограмм асал тўплаш учун у 50 минг марта учиши керак... Асаларичилар асалариниң бир парвоз қилганда уч километрча уча олади деб ҳисоблайдилар. Шундай қилиб бир килограмм асални тайёрлаш учун асалари ер шарини экватор бўйлаб тўрт марта айланиб чиқар экан!

ҒАЛАТИ ЁНИЛҒИ

ҲАММАГА маълумки, борган сари бензиннинг нархи ошиб бормоқда. Шундай бир пайтда Филиппиндаги университетда кокос мойи билан ишлайдиган, ҳаво совутгичли двигатель муваффақиятли синовдан ўтказилди. Бир япон автомобиль кампанияси эса мандарин пўчоғидан олинган бензин билан юрадиган машинани синовдан ўтказишди. Бензин ёнганидан кейин машина экологик зарарли газлар эмас, мева ҳидларини атрофга таратди.

Ҳамма яхши нарсанинг битта «лекини» бўлади. Ушбу антиқа бензиннинг бир литрини тайёрлаш учун 11 минг дона мандариннинг пўчоғи керак экан. Буни қарангки энди бутун ер юзи аҳолиси ўз ишини қўйиб «бензин ишлаб чиқариш» учун кечаю кундуз мандаринхўрлик қилиши керак экан-да!

ТУФЛИДАГИ НОЗ-ФИРОҚ

ХИТОЙнинг жануби-ғарбида жуан деган элат яшайди. Уларнинг совчилари бир оғиз ҳам гап-сўз ишлатишмайди. Қадимий урф бўйича қуёв бўлмиш бўлажак келинникига рўмолча юборади. Келин эса бу таклифга жавобан рўмолчага ўзининг кийиб юрган туфлисини тугиб, қайтариб юборади: агар бунда туфли ичига банан солинган бўлса, куёв боланинг хурсандчилигининг чеки йўқ, келин рози бўлган; агар кўм-кўк пиёзнинг барги солинган бўлса бу қатъий рад этиш демакдир. Куёв бечора бошқа қизникига рўмолча юбориб, унинг туфлисини кутади.

ҚОБИЛИЯТИ НОЁБУ...

ХАЛҚДА (фақат бизда эмас) чўчқа дегани ғирт аҳмоқ жонивор деган гап юради. Аслида бундай эмас экан. Чарльз Дарвин ҳам чўчқа ўзининг илмий қобилияти жиҳатидан итдан қолишмайди деб ёзган эди.

Кембриж университети улуғ олим айтган тахминни текшириб кўриш учун тажриба ўтказди. Чўчқа ва итни совуқ бир хонага қамадилар ва уларга иссиқлик жўмрагининг қулоғини бурашни кўрсатдилар. Чўчқалар бу тажрибани бир дақиқадаёқ эгаллаб олишди. Ит эса бунга уч-тўрт марта кўп вақт сарфлади. Бундан ташқари хур-хурвойларнинг ис билиш қобилияти ҳам зўр экан.

Тегишли машқлардан кейин хур-хурвойлар 40 ярд наридаги каклик ва бошқа паррандаларнинг исини олди, қалин қор остидаги одамни дарров топди. Мутахассислар фикрича чўчқанинг бу қобилияти аниқ имкониятлар туғдиради, улардан, махсус тайёргарликдан сўнг, ов ва қутқарув ишларида фойдаланса бўлади. Лекин яна бир муаммо кўндаланг: қайси бир овчи ит ўрнига хур-хурвойни етаклаб юради дейсиз? Ит энди бошқа гап, ҳар ҳолда обрўлироқ.

БАЛИҚНИНГ ЁШИ

ДАРАХТНИНГ неча ёшга кирганини аниқлаш учун уни кесасиз, ҳалқачаларини санайсиз. Фақат дарахт увол бўлди деб ачинмасангиз бас.

Балиқнинг ёши қандай қилиб аниқланади? Уни нақ белидан кесиб бўлмаса? Олимларнинг фикрича балиқнинг ёшини тангачаларига қараб билса бўлади. Тангача қанча кўп бўлса, у шунча кекса бўлади!

Турсун АБДУЛЛАЕВ.

Муҳаррир
Эркин ЭРНАЗАРОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

АЛИШЕР НАВОИЙ НОМИДАГИ МЕҲНАТ ҚИЗИЛ БАЙРОҚ ОРДЕНЛИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА

АПРЕЛЬ ОЙИДА НАМОЙИШ ЭТИЛАДИГАН СПЕКТАКЛЛАРНИНГ

РЕПЕРТУАР ПЛАНИ

1/IV да — **Дилором** (17.00).
2/IV да — **Иоланта** (18.00).
3/IV да — **Евгений Онегин** (18.00).
4/IV да — **Севилья сартароши** (17.00).
6/IV да — **Травиата** (18.00).
7/IV да — **Боғчасарой фаввораси** (18.00).
8/IV да — **Зебуннисо** (18.00).
9/IV да — **Севги тумори** (18.00).
10/IV да — **Баттерфляй хоним** (17.00).
11/IV да — **Али бобо ва қирқ қароқчи** (11.00), **Эсмеральда** (17.00).
16/IV да — **Шелкунчик** (18.00).
17/IV да — **Трубадур** (17.00, итальян тилида).
18/IV да — **Травиата** (11.00), **Шелкунчик** (17.00).
19/IV да — **Дон Кихот** (18.00).
22/IV да — **Бал-маскарад** (18.00).
23/IV да — **Оққуш кўли** (18.00).
24/IV да — **Фигаронинг тўйи** (17.00).
25/IV да — **Иоланта** (17.00).
28/IV да — **Оққуш кўли** (18.00).
29/IV да — **Аида** (18.00).
30/IV да — **Шелкунчик** (18.00).

Бош дирижёр — Ўзбекистон Республикаси халқ артисти **Х. ШАМСУТДИНОВ.**

Бош балетмейстер — Ўзбекистон республикаси халқ артисти **И. ЮСУПОВ.**

Бош хормейстер — Ўзбекистон республикасида хизмат кўрсатган артист **С. ШОДМОНОВ.**

Бош рассом — Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон республикасида хизмат кўрсатган санъат арбоби **Т. ШОРАҲИМОВ.**

Мусиқа раҳбари ва дирижёр — халқ артисти, Ҳамза номидаги Ўзбекистон республикаси давлат мукофоти совриндори **Д. АБДУРАҲМОНОВА.**

Касса ҳар куни соат 10.00 дан 18.00 гача ишлайди.

Телефонлар: 33-90-81, 33-33-22.

УЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ ЦИРКИДА

(Ҳадра майдони)

4 апрелгача

БОЛАЛАР СИЗЛАР УЧУН!

УҚУВЧИЛАРНИНГ БАҲОРГИ ТАЪТИЛ КУНЛАРИДА

КАТТА ЦИРК ТОМОШАЛАРИ

ДАСТУРДА: ўргатилган айиқлар, итлар, мушуклар, илонлар, ҳалқа ўйинлари, ҳаво акробатлари, кўзбойлоғич номерлари, камар билан бажариладиган гимнастика номерлари, эквилибристлар, ҳалқа билан ўйнайдиган гимнастикачи, қувват атлетлари, акробатика этюдлари ва ҳоказолар.

Манежда масхарабозлар гуруҳининг 2 бўлимдан иборат ранг-баранг томошалари

ТОМОШАЛАР:

29—31 март кунлари соат 11, 14, 17.00 да,
3 апрель соат 14, 17.00 да;
4 апрель соат 12, 15.00 да бошланади.

Оммавий талабномалар қабул қилинади, қишлоқ жойларидан тушган талабномалар бўйича навбатдан ташқари хизмат кўрсатилади.

Касса соат 10 дан 18.00 гача ишлайди.

Цирк фойесида шошилинч сураткашлик устахонаси ишлаб турибди.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 44-35-91, 44-29-04.

Билетлар нақд пулга ва пул ўтказиш йўли билан сотилади.

ШОШИЛИНЧ ЭЪЛОНЛАР ХИЗМАТИ

СОТИЛАДИ:

● 1022 классли тикув машинаси учун бош қисм; телефон: 75-39-25.

● Сергели—4 даҳасидаги уч хонали квартира; телефон: 57-53-81.

● Квартира: телефон: 90-19-25, истаган пайтда қўнғироқ қилишингиз мумкин.

Ҳовли ва квартира, телефон 92-02-48, истаган пайтда қўнғироқ қилиш мумкин.

СОТИБ ОЛАМАН:

● Тез кунда унча қиммат бўлмаган квартира ёки ҳовли; 74-02-75 рақамига истаган пайтда қўнғироқ қилинг.

● Марказдан ёки метро йўналишидаги ҳовли ёки квартира; 67-23-47 рақамига истаган пайтда қўнғироқ қилинг.

● Юнусобод туманидаги 80-ўрта мактаб томонидан Александр Иосифович Левинтал номига берилган Д серияли № 469050 рақамли ва Александр Олегович Гешман номига берилган Д серияли № 469084 рақамли йўқолган аттестатлар

БЕКОР ҚИЛИНАДИ

Ўзбекистон Халқ демократик партияси Тошкент шаҳар кенгаши Ўзбекистон Халқ демократик партияси Мирзо Улуғбек туман кенгашининг биринчи котиби С. Ю. Содиқовага акаси

СОДИҚОВ Ботир Юсуповичнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади ва оила аъзоларига сабр-бардош тилайди.

Мирзо Улуғбек тумани ҳокимлиги ва Ўзбекистон Халқ демократик партияси туман кенгаши Ўзбекистон Халқ демократик партияси туман кенгашининг биринчи котиби С. Ю. Содиқовага акаси

Ботир Юсупович СОДИҚОВнинг

фожиали вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этадилар.

МУАССИСЛАР:
Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва «Тошкент оқшоми» журналистларининг жамоаси

Тошкент оқшоми

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот комитетида рўйхатга олинган. Рўйхат сони — 000101.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

ТЕЛЕФОНЛАР:
хатлар — 33-29-70;
эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича
32-81-42, 32-55-34, 33-56-67.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Буюртма Г—120. 19899 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, Қоғоз бичими А—2. Нашр кўрсаткичи 64690.

■ Босмага бериш вақти 11.30

■ Босмага берилди 11.30. Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6